

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
**«ЕКОНОМІКА, ІННОВАТИКА ТА
СУЧАСНІ БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК»**

10–11 червня 2019 року
м. Суми, Україна

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка (Україна)
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України (Україна)
Державний університет телекомунікацій (Україна)
Університет імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)
Великотирновський університет імені
Св. Кирила та Св. Мефодія (Болгарія)
Університет м. Ніш (Сербія)
Північний національний університет м. Інчуань,
провінція Нінся (Китайська Народна Республіка)

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної конференції

**«ЕКОНОМІКА, ІННОВАТИКА ТА СУЧАСНІ
БІЗНЕС-ТЕХНОЛОГІЇ: АКТУАЛЬНІ
ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВИТОК»**

**10–11 червня 2019 року
м. Суми, Україна**

УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр)
Е 45

*Рекомендовано до публікації Вченою радою
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
(протокол № 11 від 20.06.2019)*

Е 45 Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 10–11 червня 2019 року). – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 140 с.

До збірника увійшли матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток» Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, у таких наукових напрямках, як економічний розвиток держави і регіонів, інновації в управлінні бізнес-процесами, інноваційний розвиток публічного управління, ІТ-інновації в науці, бізнесі та освіті, стратегічні вектори права в умовах глобальної нестабільності.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

В сборник вошли материалы II Международной научно-практической конференции «Экономика, инноватика и современные бизнес-технологии: актуальные проблемы и развитие» Сумского государственного педагогического университета имени А. С. Макаренко, в которых приведены результаты научных исследований, выполненных в разных странах, в таких научных направлениях, как экономическое развитие государства и регионов, инновации в управлении бизнес-процессами, инновационное развитие публичного управления, IT-инновации в науке, бизнесе и образовании, стратегические векторы права в условиях глобальной нестабильности.

Для научных работников, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

The collection consists of the materials from II International Scientific Conference «Economy, innovation and modern business technologies: current problems and development» of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, which present the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as economic development of the state and regions, innovations in business-process management, innovation development of public administration, IT innovations in science, business and education, strategic vectors of law in the conditions of global instability and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

**УДК [33+005](063)
ББК 65.9(4Укр)**

© Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка, 2019

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету:

Лянной Ю. О. – доктор педагогічних наук, професор, ректор СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Члени оргкомітету:

Шейко В. І. – заступник Голови оргкомітету, доктор біологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Кудріна О. Ю. – заступник Голови оргкомітету, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Семеніхіна О. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інформатики СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Заблодська І. В. – доктор економічних наук, професор, завідувача відділом проблем міжрегіонального співробітництва Інституту економіко-правових досліджень НАН, Заслужений економіст України (м. Київ, Україна)

Божкова В. В. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Випич-Гавронська А. – Dr Hab., Prof., ректор Університету імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

Легкоступ П. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Великотирновського університету імені Св. Кирила та Св. Мефодія (м. Велико-Тирново, Болгарія)

Сунціца Д. М. – доктор філологічних наук, професор, декан педагогічного факультету м. Вранє Університету м. Ніш (Сербія)

Джан Сянюн – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету Північного національного університету м. Нінчуань, провінція Нінся (Китайська Народна Республіка)

Жук О. І. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка (Білорусь)

Логан В. – General Manager, Spitalfields Co. Ltd (м. Лондон, Великобританія)

Володін Д. В. – PhD, менеджер проектів FARADI SRL (м. Турин, Італія)

Омельяненко В. А. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

Вчений секретар – Ковтун Г. І. – старший викладач кафедри бізнес-економіки та адміністрування СумДПУ імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Завойських Ю.А. Регіональні інноваційні системи як основа організації міжрегіонального інноваційного співробітництва.....	9
Зеленська А.Б., Самодай В.П. Проблеми кредитування малого бізнесу в Україні.....	12
Ковтун Г.І. Вплив глобалізаційних процесів на економічні функції держави в Україні.....	16
Кудріна О.Ю. Використання хедхантингу з метою підвищення рівня інноваційного розвитку регіонів України.....	23
Лощина Л.В. Інноваційна складова регіонального розвитку.....	25
Макаренко І.П., Рогожин О.Г. Євроінтеграційні процеси та системи інноваційних індикаторів.....	29
Носкова С.А. Сучасні аспекти соціально-економічного розвитку регіонів України.....	34
Ożarowski O. Charakterystyka podatku dochodowego w Niemczech.....	38
Сотник І.М., Коваленко Є.В., Казак А.С. Проблеми пенсійного забезпечення в Україні.....	42

Таргонська Л.В. Тенденції розвитку прямих іноземних інвестицій в Україні..	47
Яковенко Д.В. Актуалізація екологічного аспекту.....	51

СЕКЦІЯ 2 ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

Aleksieiev A.M. Innovations in business processes.....	55
Березова С.М. Аналіз динаміки інноваційно неуспішних промислових підприємств.....	58
Нагорний Є.І. Організаційно-економічні передумови необхідності впровадження процедури маркетингового тестування для оцінювання ринкових перспектив товарних інновацій.....	61
Омельяненко О.М. Інструментарій бізнес-аналітики для забезпечення ефективного форсайту.....	66
Самков О.О. Інноваційні технології в управлінні бізнес-процесам підприємств.....	71
Ілляшенко С.М. Знання як основа випереджаючого інноваційного розвитку..	75
Сотник І.М., Мазін Ю.О., Солодова Є.Д. Проблеми розвитку дистанційної форми зайнятості в Україні	79

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Божкова В.В., Білан А.О. Інноваційні процеси в публічному управлінні: характер і сутність.....	85
Линник С.О. Взаємодія органів місцевого самоврядування з інститутами громадського контролю з метою реалізації інтересів територіальної громади.....	90
Лощина Л.В., Гребенькова А.М. Розвиток системи управління знаннями в органах публічної влади.....	94
Мартиненко В.О. Надання адміністративних послуг на місцевому рівні у сфері охорони довкілля та регулювання земельних відносин	100
Омельяненко В.А. Інституційний форсайт стратегій інноваційного розвитку.....	105

СЕКЦІЯ 4 ІТ-ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ, БІЗНЕСІ ТА ОСВІТІ

Gutnik K.S In pace with 21 century: how it innovations are involved in business&education.....	111
---	-----

СЕКЦІЯ 5 СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Fedun M.Y. Strategic vectors of law in the conditions of global instability....	114
--	-----

Звірко О.Є. Санкції як критерій розмежування кримінальних правопорушень.....	118
Іваній О.М. Трансформація права в умовах глобалізації.....	126
Курова А.А. Правове регулювання криптовалюти в Україні.....	131
Кучук А.М. Інтеграція і глобалізація як фактори розвитку міжнародного права.....	135

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

РЕГІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Завойських Ю.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та підприємництва
Інституту хімічних технологій (м. Рубіжне)
Східноукраїнського національного
університету ім. В. Даля, м. Рубіжне, Україна*

Організація міжрегіонального інноваційного співробітництва має починатися зі створення базових елементів – регіональних інноваційних систем.

Наукова концепція регіональної інноваційної системи почала формуватися на початку 1990-х рр. Одним з авторів концепції РІС та провідним світовим теоретиком в цій сфері є професор Кардіфського університету Філіп Кук.

Регіональна інноваційна система – це комплекс організацій, що знаходяться на території регіону, що ініціюють і здійснюють виробництво нових знань, їх поширення і використання, що сприяють фінансово-економічному, правовому та інформаційного забезпечення

інноваційних процесів, взаємопов'язаних між собою і мають постійно стійкі взаємини.

Регіональна інноваційна система складається з трьох ключових підсистем:

1) організації та фірми, безпосередньо генеруючі знання: спеціалізовані науково-дослідні інститути, наукові центри, вищі навчальні заклади, підприємства та організації, що ведуть науково-дослідну діяльність з метою підвищення конкурентоспроможності своєї продукції;

2) організації, що займаються впровадженням інновацій, просуванням і реалізацією нових товарів: підприємства регіону, провідні інноваційну діяльність, і спеціалізовані організації, які надають допомогу підприємствам регіону щодо впровадження інновацій і їх просуванню; організації, підприємства, які застосовують ці знання;

3) структури, які виконують спеціалізовані посередницькі функції (інфраструктурне забезпечення, фінансування інноваційних проектів, їх ринкову експертизу та організаційну підтримку): юридичні фірми, торгово-промислові палати та ін.

Для формування стійких регіональних інноваційних систем в регіоні необхідні наступні умови:

- наявність в регіоні вузів і науково-дослідних інститутів і організацій;

- залучення та утримання в регіоні кадрів високої кваліфікації;

- створення умов для підтримки нововведень;

- працюючі механізми трансферу технологій;

- активна позиція регіональної влади з формування регіональної інноваційної системи.

Аналіз функцій формування регіональної інноваційної системи дав змогу виділити чотири основні підсистеми: наукову, підприємницьку, освітню й інфраструктурну, що сприяло визначенню просторового аспекту міжрегіонального інноваційного співробітництва, який полягає в інтеграції регіонів у світовий інноваційний простір. Саме в такому контексті набуває актуальності формування міжрегіональних інноваційних систем як необхідної передумови активізації трансферу технологій, підвищення інноваційної спроможності регіонів та формування сучасної політики міжрегіонального інноваційного співробітництва.

Література:

1. Беленький П. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П. Беленький, Н. Мікула // Регіональна економіка. - 2011. - № 3. - С. 61-73.
2. Клімович О.М. Вплив факторів на систему міжрегіональних зв'язків / О.М. Клімович // Матеріали XXX Міжнарод. Науч-практ. конф. «Новое в науе» - Горловка: ФЛП Пантюх Ю.Ф., 2013. – С.13-14.
3. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. – Київ., видавництво «Крамар», – 2011. – 259 с.
4. Сторонянська І. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: Тенденції та перспективи розвитку / І. Сторонянська. - Львів: ІРД НАН України, 2009. - 392с.
5. Рогозян Ю. С. Методичний підхід до оцінки ефективності міжрегіонального (прикордонного) співробітництва // Ефективна економіка № 3, 2015.

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Зеленська А.Б.

студентка кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Самодай В.П.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

Сумського державного педагогічного

університету імені А.С.Макаренка, Україна

Термін «кредит» походить від латинського слова «позичка», отже, кредит – капітал, що позичається, тобто, надається кредитором у тимчасове користування позичальникові на умовах сплати, зворотності і цільового використання. Необхідність кредиту обумовлена тим, що в одних виробників є вільні кошти, а іншим вони потрібні для задоволення своїх потреб. Тому, спочатку купці, а згодом і комерційні банки, брокерські контори, страхові та інвестиційні компанії стали накопичувати позиковий капітал і надавати його особам задіяним в промисловості, фермерам, комерційним структурам, установам, організаціям.

Малий бізнес – це самостійна, систематична господарська діяльність малих підприємств будь-якої форми власності та підприємців (фізичних осіб), яка створена на власний ризик з метою отримання прибутку. Практично, це діяльність (виробнича, комерційна, фінансова, страхова тощо) зазначених суб'єктів

господарювання, що спрямовуються на реалізацію власного економічного інтересу.

На сучасному етапі розвитку економіки України особливої уваги заслуговує проблема кредитування малого підприємництва. Роль малого бізнесу в економіці визначається певними його особливостями. Малі підприємства, завдяки своїй великій кількості, забезпечують робочими місцями значну частину населення країни. Крім того, у результаті створення нових малих підприємств відбуваються зміни рівнів конкуренції на ринку.

Актуальність даного питання пояснюється тим, що малий бізнес в Україні прийнято вважати одним із найбільш гнучких та тих, що легко пристосовується до економічних змін. Крім того, саме кредитування та фінансування є основними проблемами, з якими зіштовхуються малі підприємства в нашій країні. Щодо розвитку кредитування в Україні, особливе місце займає кредитування малого бізнесу. Адже, частка малого бізнесу у ВВП України станом на 1 січня 2016 року становить 16%, тоді як у розвинутих країнах частка малого бізнесу у ВВП становить 50-60%, на 10 тис. осіб припадає 500 малих підприємств. Кількість малих підприємств у 2016 році зросла на 3,2 тис. одиниць і становить майже 328 тисяч. Однак, це не можливо назвати успішним здобутком, оскільки це тільки незначна частина втрачених позицій у 2014 році. Проблема малого бізнесу полягає в тому, що сьогодні малі підприємства не мають змоги виконати основні зобов'язання, тому що вони не мають достатнього забезпечення, або застава, яку вони пропонують – не досить прийнятна.

Малий бізнес переживає сьогодні складний період, бо на відміну від великих підприємств, він живе за рахунок кредитів (з кредиту розпочинається бізнес і так впливає на його подальший розвиток). З початком економічної кризи найпершим, хто відчуває проблеми – це бізнес, що розвивається за рахунок валютного кредитування. Це близько третини малих і середніх підприємств. Через проблеми коливання курсу, вони не мають змоги, повернути сьогодні ці позики. Перед ними постає не простий вибір: або оптимізувати внутрішні витрати, або ліквідувати підприємство. Оптимізувати внутрішні витрати малим підприємствам дуже важко, адже на них працює, як правило, багато осіб. На сьогоднішній день українські підприємства фінансуються переважно за рахунок власних коштів, а це уповільнює розвиток малого бізнесу в країні. Так можна виділити основні проблеми, які уповільнюють розвиток кредитування малого бізнесу в Україні.

До проблеми з точки зору кредиторів, можна віднести:
непрозорість малого бізнесу;

недостатню економічну та юридичну грамотність малих підприємств;

високі ризики неповернення кредитів та відсутність масштабної державної підтримки малого бізнесу;

До проблем з точки зору позичальників, можна віднести:

високу вартість кредитів;

жорсткі умови отримання кредитів;

великі строки розгляду заявок;

недостатню державну підтримку малого бізнесу;

Ще одним фактором, що здійснює негативний вплив на ефективність кредитування малого бізнесу України є відсутність відповідного законодавства, що передбачало б державну підтримку даного напряму економіки. Для цього розвитку економіки необхідне створення пільгового рефінансування кредитів малого та середнього бізнесу, за рахунок бюджетних коштів, при цьому рефінансування передбачається здійснювати на основі зворотності у вигляді податкових надходжень, які повинні дорівнювати сумі отриманих кредитних компенсацій. На державному рівні також повинна бути створена нормативно-правова база, що дозволяла б проаналізувати та знизити всі існуючі ризики, підвищити гарантії повернення кредитів, сприяти розвитку практики відповідальності всередині товариств.

У результаті дослідження можна зробити певні висновки. Наш час вимагає ефективнішого методу визначення платоспроможності позичальників середнього бізнесу з метою зменшення частки проблемних кредитів. На даний час в Україні закладений фундамент системи фінансової підтримки малого і середнього бізнесу, проте вибір послуг, який надається банками, є надто обмежений. Система фінансово-кредитної підтримки потребує вивчення і вдосконалення.

Література:

1. Волкова Н.І. Аналіз проблем кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах / Н.І. Волкова, К.Д. Свірідова // Фінанси, облік, банки. – 2017. – № 1. – С. 55–62.
2. Лукашова Л.В. Імперативи розвитку малого підприємництва в Україні / Л.В. Лукашова // Економіка України.

– 2018. – №9. – С. 112–122.

3. Меджибовська Н.С. Краудфандинг для малого бізнесу: міф чи реальність? / Н.С. Меджибовська // Економіка України. – 2016. – № 10. – С. 20–33.

4. Стояненко І.В. Розвиток малого та середнього бізнесу в країнах ЄС / І.В. Стояненко, Я.О. Біленко // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – С. 997–1000.

5. Фінансові результати до оподаткування за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2017 році/ Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Ковтун Г.І.

старший викладач кафедри

бізнес-економіки та адміністрування

Сумського державного педагогічного університету

імені А. С. Макаренка, Україна

Формування в нашій країні відкритого демократичного суспільства, суверенної і соціальної держави потребує врахування зовнішніх факторів, зокрема, тенденцій глобалізаційних процесів в економічній, політичній, правовій, соціальній, екологічній, культурній, інформаційній сферах. В умовах інтернаціоналізації міжнародних економічних зв'язків і, особливо в контексті євроінтеграційного курсу України, вплив глобалізації на національну державу постійно посилюється. Основними

характеристиками процесу глобалізації є інтенсифікація товарних і фінансових потоків через кордони національних держав, зміна обсягу і структури експортно-імпортних операцій, розширення номенклатури об'єктів міжнародної торгівлі; транснаціоналізація економіки; розбудова інфраструктури пристрої світової спільноти; новий етап науково-технічного прогресу; віртуалізація суспільних процесів; фундаментальна трансформація соціокультурної сфери. Глобалізація у різних її проявах відкриває значні можливості щодо подальшого розвитку, так і має значні ризики і небезпеки. Сучасний світ, економіка, природа та людина в глобалізованому світі стають більш вразливими, і ринок як механізм господарювання не в змозі розв'язати існуючі проблеми та гарантувати стабільність суспільства. Відтак формування стратегії економічного розвитку України передбачає врахування сучасних тенденцій світового суспільного розвитку, викликів і загроз глобалізації.

Глобалізаційні процеси, в першу чергу, проявляються в економічній та фінансовій сферах суспільного життя, адже посилення конкуренції призводить до виникнення нових форм взаємодії між товаровиробниками; до посилення взаємозалежності економічних, фінансових процесів у світі; до поглиблення міжнародного поділу праці та інтернаціоналізації ринків; до посилення ролі наддержавних структур, створених внаслідок економічної інтеграції держав, а отже, всі ці процеси істотно позначаються і на реалізації економічної функції держави. Зміни в економічній та фінансовій сферах систематизуються таким

чином: 1) формування нової моделі державного розвитку – експорторієнтована з мінімальним соціальним перерозподілом, із збитковим внутрішнім ринком і зростаючою кількістю неефективних секторів. Це призводить до різкої майнової диференціації населення, збільшення частки населення з низькими доходами, падіння долі держави у господарській діяльності; 2) переорієнтація господарської діяльності держав із внутрішнього економічного розвитку й соціального захисту, на активну участь у конкурентній боротьбі на світових ринках; 3) зростання дипломатичної складової конкурентоспроможності держав, відкритого лобювання державою національного бізнесу на зовнішніх ринках; 4) перенесення частини державних функцій з регулювання валютно-фінансової сфери на наддержавний рівень [1, с. 94].

Саме ці зміни та негативні наслідки глобалізації в сфері економіки дають підґрунтя науковцям вважати, що глобалізаційні процеси призводять до нівелювання економічної функції держави й ставлять саме існування держави як політичного інституту під сумнів. Тому особливої актуальності набуває визначення змісту економічної функції національної держави.

Учені вважають, що зміст економічної функції держави включає такі елементи, як економічне регулювання, підтримка та стимулювання суб'єктів ринкових відносин; сприяння розвитку економіки, розбудові ринкових відносин тощо; подолання монополії, легітимізація власності та очищення її від криміналу; захист

права власності (державної) поряд з іншими учасниками економічних відносин; видання нормативних актів, що визначають поведінку суб'єктів економічної, господарської, діяльності, які стосуються всіх учасників економічних відносин; проведення антимонопольної політики; визначення і коректування стратегії економічного розвитку; боротьба зі злочинами в економічній сфері; підтримка підприємництва, передусім малого бізнесу; залучення іноземних інвестицій тощо [2, с. 68].

Держава, реалізуючи свою економічну функцію, повинна зважати на світові тенденції економічного розвитку, глобальні виклики економіці. Слід зазначити про необхідність їх врахування при здійсненні як зовнішньої, так і внутрішньої економічної функції. Українські реалії свідчать, що напрями економічної діяльності держави в наш час визначаються зовнішніми факторами: збільшенням експорту, отриманням кредитів, залученням іноземних інвестицій, надходженням коштів за рахунок митних зборів тощо. Тобто, і внутрішня і зовнішня економічні функції держави в умовах глобалізації стають взаємозалежними.

Теорія «невидимої руки» А. Сміта, що характеризує ринковий механізм через саморегулювання економіки був доповнений на початку ХХ століття теорією Дж. М. Кейнса, який обґрунтував необхідність державного регулювання економіки. Ринковий механізм переріс у більш складну форму, що характеризується єдністю ринкового механізму та державного регулювання. Держава й ринок стали його суттєвими сторонами, при цьому його удосконалення почало здійснюватися шляхом встановлення, об'єктивно

зумовленого співвідношення між ринковим механізмом і державним регулюванням [3, с. 59–65].

До класичних функцій держави відносяться функції з забезпечення макроекономічної стабільності, оборони, громадського порядку, соціального захисту тих верств населення, які не можуть подбати про себе, та проведення політики перерозподілу доходів з метою подолання значної майнової диференціації та зниження соціальної нерівності у суспільстві тощо. Держава виконує функцію з подолання «провалів ринку», що зумовлені як неефективною конкуренцією, так і неповнотою інформації та її нерівномірним розподілом. Ця функція у країнах з ринковою економікою реалізується через формування інформаційної інфраструктури ринку, контроль за якістю товарів та послуг тощо. Також держава повинна дбати про забезпечення розвитку фундаментальної науки, виробляти послуги освіти та охорони здоров'я, котрі можуть надаватися й без участі держави, Але держава, визначаючи суспільне значення цих послуг, бере на себе функцію їх фінансування.

Досвід розвинених країн переконливо свідчить, що сучасна держава за будь-яких умов розвитку, включаючи й дію глобальних факторів, не може не виконувати економічні функції, відмовитися від регулювання економіки. Це стосується сучасного періоду розвитку економіки України, коли функція підтримки макроекономічної стабільності, зміст якої з розвитком НТП змінюється, є надважливою. Так, згідно з кейнсіанською теорією державна стабілізаційна політика спрямовується на

стимулювання сукупного попиту й запобігання кон'юнктурним коливанням економіки за рахунок податків і державних видатків, то у сучасних умовах глобалізаційних процесів першочерговим завданням держави є запобігання циклів ділової активності за допомогою державного регулювання розвитку технологічного потенціалу економіки шляхом збільшення державних видатків на розвиток НДДКР, науки та освіти, прямих державних субсидій дослідницькому сектору, де «виробляються» нові знання, що матеріалізуються у нових технологіях. Іншим регулюючим інструментом державної політики можуть бути субсидії у сфері науки та освіти. Основою сталого економічного розвитку може бути оновлення основного капіталу на сучасній технологічній базі та нарощування людського капіталу, активна інноваційна діяльність. І роль держави у цих процесах є вирішальною.

В умовах глобалізації здатність до інновацій є однією з важливих складових національної безпеки держави. З точки зору міжнародного аспекту мова йде про забезпечення науково-технологічної безпеки, тобто наявності у країні достатньо потужного науково-інноваційного потенціалу, що може протистояти будь-якому диктату ззовні, в тому числі, обмеженню доступу до передових технологій та розриву основних із сформованих технологічних ланцюгів. Внутрішній аспект пов'язаний з поширенням та впровадженням нововведень, що сприяють запобіганню катастроф, терористичних актів тощо та зводять до мінімуму їх негативні наслідки. Отже, врахування взаємозв'язку рівнів науково-інноваційного

потенціалу країни та національної безпеки є важливим завданням економічної функції держави. Державні пріоритети у галузі нововведень визначаються напрямами державної економічної політики в цілому. Інноваційна політика держави має тісний взаємозв'язок з науковою й науково-технічною політикою, що включають державне регулювання науки та науково-технічного розвитку, направлене на зростання прикладних знань і використання науково-технічних розробок.

До важливих економічних функцій держави слід віднести інформатизацію суспільства, оскільки інноваційна інформація значною мірою розповсюджується каналами загального користування. Подальший розвиток інформаційних систем і мереж зумовлює необхідність поліпшення інформаційного забезпечення громадян і організацій, формування та здійснення науково-технічної політики в галузі інформатизації з урахуванням світових досягнень у сфері інформаційних технологій. Держава повинна створювати умови для проведення необхідних НДДКР, визначати пріоритетні напрямки в інформаційній сфері та встановлювати порядок фінансування їх реалізації.

Отже, під впливом глобалізації в багатьох країнах відбувається зміна соціально-економічних орієнтирів, серйозні зрушення у функціонуванні господарських механізмів. В цих умовах виникає потреба в переосмисленні ролі держави в економіці, модернізації механізмів державного регулюючого впливу як на рівні окремої держави, так і у наднаціональних масштабах. Україна як суверенна держава є суб'єктом міжнародних відносин, що

характеризуються посиленням взаємозалежності держав при розв'язанні спільних завдань. Вплив глобалізації на українську державу в цілому, та на її економічні функції зокрема, наукове обґрунтування та прогнозування їх подальшого розвитку сприятимуть оптимізації суспільного розвитку української держави, її модернізації.

Література:

1. Коллонтай В.М. Эволюция западных концепций глобализации (Статья вторая). Мировая экономика и международные отношения, 2002, № 2, С. 32–39.
2. Мотиль І.І. Основні внутрішні функції української держави: монографія. К.: ТОВ «ВБ»Аванпост-Прм», 2008. 184 с. С. 70.
3. Мамутов В.К. О сочетании госрегулирования и рыночной саморегуляции. Экономика Украины. 2006. № 1. С. 59–65.

ВИКОРИСТАННЯ ХЕДХАНТИНГУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Кудріна О.Ю.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка, Україна*

Останнім часом в суспільно-політичному просторі України відбуваються трансформаційні зміни, які потребують переформатування базових основ економічного і соціального життя суспільства, переходу на новітні форми організації й управління всіма видами ресурсів. Саме тому у

першу чергу перетворенню мають підлягати найбільш впливові системи в діяльності суб'єктів господарювання – управління персоналом та його інноваційними знаннями.

Існують різні підходи і методи, спрямовані на результативне та швидке задоволення потреб у персоналі суб'єктів господарювання регіону, у основу кожного з яких закладено відповідні механізми, принципи та критерії. Одним з таких методів, найбільшим чином спрямованим на акумуляцію передових знань на підприємстві, виступає хедхантинг, зміст якого базується на об'єктивному процесі залучення високопрофесійних та талановитих фахівців, які є представниками інших підприємств і мають дуже високий рівень знань та досвіду, що є корисним для процесу управління знаннями на даному підприємстві.

Вартість процедур такого кадрового залучення є дуже високою та надскладною за змістом, проте прийняті працівники (за умови вірного їх вибору) здатні протягом короткого часу поширити свої професійні знання та вміння на всіх без виключення співробітників підприємства, що гіпотетично дозволить значно підвищити фінансово-економічні результати його виробничо-господарської діяльності, рівень економічного розвитку та появу нових підходів і бачення при розв'язанні професійних завдань. Неодмінною умовою успіху при цьому має стати високий рівень матеріальної та нематеріальної мотивації нового для підприємства фахівця з метою спонукання його до поширення власного передового досвіду та достатній рівень підготовленості та прагнення працівників підприємства до опанування та привласнення нових знань і навичок за

кожною професією.

Враховуючи всі умови та організаційні тонкощі, що мають виконаними під час запровадження хедхантингу, стає зрозумілим чому даний метод підбору персоналу є не досить поширеним в Україні, особливо за сьогоднішніх кризових реалій. Саме тому втрачається багато можливостей у сфері управління знаннями на українських підприємствах, гальмується розробка та впровадження інноваційних підходів до організації виробництва тощо. Отже, для підприємств України являється досить актуальним питання розв'язання проблем впровадження системи управління на основі використання хедхантингу з метою підвищення рівня його інноваційного розвитку та конкурентоспроможності на ринку.

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Лощина Л.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

Успіхи на шляху інтеграції України до глобального економічного простору залежать від рівня конкурентоспроможності її економіки. Серед факторів забезпечення конкурентних переваг з кожним роком все більш вагомого значення набуває інноваційна спроможність підприємств та активне застосування у виробництві

результатів наукової та науково-технічної діяльності.

Актуальність теми підтверджують складні економічні умови розвитку національного виробництва, які вимагають впровадження таких організаційно-економічних заходів управління інноваційною діяльністю, що поєднують пошук та використання внутрішніх джерел фінансування з активною співпрацею з іншими учасниками ринкового середовища в регіоні (таких, як державні установи, науково-дослідні організації, університети, громадськість, ЗМІ) [3].

Важливим фактором забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку національної економіки України та підвищення рівня її конкурентоспроможності є переведення промисловості на інноваційно-технологічну модель розвитку за допомогою активізації інноваційної діяльності регіональних виробництв.

Проте, за даними Всесвітнього економічного форуму, Україна посіла 83-є місце серед 140 країн світу (57 балів з можливих 100) за показником економічної конкурентоспроможності. У 2017 році Україна посіла 89 місце серед 135 учасників. Втім, зміна методології рейтингування не дозволяє напряму порівнювати позицію України з минулорічним рейтингом, але ми можемо відслідковувати річні зміни в тому чи іншому «новому» індикаторі та компоненті, що формують загальний рейтинг країни у 2018 році. За новою методологією у порівнянні з попереднім роком позиції України погіршилися в 11 компонентах, і тільки в одному («Динаміка бізнесу») зафіксовано позитивну динаміку. Найбільше балів Україна отримала за такими компонентами як «Навички» (45-те місце), «Розмір ринку»

(47-ме місце) «Інфраструктура» (57-ме місце), та «Інноваційна спроможність» (58-ме місце). Компонентами, які тягнуть Україну донизу, виявились «Макроекономічна стабільність» (131-е місце), «Фінансова система» (117-те місце) та «Інституції» (110-те місце) [4]. Значне погіршення позицій в цих компонентах проявляється в різкому падінні попиту на експортну продукцію, девальвації гривні й дисбалансі фінансової системи. Це призвело до скорочення виробництва та згортання інноваційної діяльності в українській промисловості, що підтверджує необхідність посилення уваги з боку держави та активізації інноваційного розвитку промисловості на регіональному рівні.

Практика інноваційного розвитку економіки в економічно розвинутих країнах показує, що обов'язковою умовою зміцнення конкурентоспроможності країни є впровадження опосередкованого регулювання інноваційної сфери державою, який проявляється у формуванні державою сприятливого інноваційного середовища. Такий тип зменшує можливості держави втручатися у ринковий механізм, а дозволяє лише доповнювати його, створюючи «правила гри», завдяки чому, в умовах децентралізації, відкриваються нові перспективи економічного розвитку та зростання на регіональному рівні.

Попередні регіональні інноваційні стратегії мали декілька недоліків:

- відсутність міжнародної перспективи, що призводило до ізольованості економічних систем;

- невідповідність виробничо-економічній структурі регіону; недостатня участь бізнес-сектору в розвитку

науково-дослідних напрацювань;

- недостатність аналізу регіональних ресурсів та активів;

- копіювання розвинутих регіонів без врахування місцевих особливостей.

Внаслідок вищезазначеного, політика у сфері регіональних інновацій була недостатньо ефективною у процесі визначення пріоритетів та моделей міжрегіональної співпраці. Враховуючи обмеженість фінансових ресурсів як в державному, так і в приватному секторі, концепція смарт спеціалізації (SMART SPECIALISATION) може дати синергетичний ефект, фокусуючи людські та фінансові ресурси на декількох пріоритетних напрямках [1].

Враховуючи регіональні особливості та виклики, які стоять перед різними регіонами, така політика передбачає координацію фінансових та підприємницьких ресурсів для підтримки діяльності з продукування високої доданої вартості, що сприяє зміцненню конкурентоспроможності [2].

В умовах необхідності подолання сучасних викликів саме трансформація промислової політики держави з врахуванням регіональних особливостей та впровадженням проектних підходів на основі концепції СМАРТ в сфері інновацій може стати драйвером інноваційної модернізації підприємств.

Література:

1. European Commission. National/Regional Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3). Cohesion Policy 2014-2020. [Електронний ресурс]. – 2017.– Режим доступу:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_en.pdf.

2. McCann P. Smart specialisation in European regions: issues of strategy, institutions and implementation / P. McCann, R. Ortega-Argilés // European Journal of Innovation Management. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.emeraldinsight.com/doi/pdfplus>.

3. Лях О. В. Промышленная политика в условиях децентрализации государственного управления: стратегия разумной специализации [Электронный ресурс] / О. В. Лях // Економіка промисловості. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://d_researchbib.com/_f/fnMJAiozyhMUImqUW5Yz9lMl9upzucqv9bqT1fYmVjZGLiAmEsZQHhpTEz.pdf.

4. Глобальний рейтинг конкурентоспроможності 2018: як покращити позиції незважаючи на падіння [Електронний ресурс]. – 2018.– Режим доступу: <http://case-ukraine.com.ua/news/globalnij-rejting-konkurentospromozhnosti-2018-yak-pokrashhiti-pozitsiyi-nezvazhayuchi-na-padinnya/>

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНИХ ІНДИКАТОРІВ

Макаренко І.П.

кандидат економічних наук,

директор Інституту еволюційної економіки

Рогожин О.Г.

доктор економічних наук, головний науковий співробітник

Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, м. Київ, Україна

Об'єднавчий процес Європи дуже часто розглядають фрагментарно. Це призводить до розмивання його змісту. Зокрема, це стосується процесів створення європейської системи інноваційних індикаторів – Європейського Інноваційного Табло (EIS). Поза увагою залишається питання,

чому європейці взагалі пішли на його створення? Яку мету цим переслідували? Відповідь, – що для управління інноваційними процесами, – не можна вважати вичерпною. З системи індикаторів не впливає методологія управління інноваційними процесами. Еволюційно-економічний сенс запровадження EIS розкривається лише при достатньо повному розгляді багатостадійного європейського процесу згуртування.

Методологія вивчення інноваційних процесів може бути дискусійною, тому пропонуємо виходити з такої гіпотези про її основні умови: ринковим механізмам у визначенні векторів інноваційного розвитку поки що немає альтернатив [1, с. 8, 161-162, 40]; систему індикаторів неможливо використати в якості основного методу інноваційного управління, моніторингу та визначення інноваційних пріоритетів.

У результаті власних багаторічних досліджень систем інноваційних індикаторів (СІІ) ми дійшли висновку, що для окремої країни СІІ мають менше значення для моніторингу та управління інноваційними процесами, ніж вимірювання характеристик реальних ринкових механізмів, що ними керують. Їхня більша за СІІ важливість впливає з можливості вимірювання показників макроекономічного рівня (включно з їх аргументами і функціями), а також – відображення макроекономічних інструментів (бюджетно-фінансових, грошово-кредитних, валютних). Та це не означає, що припустимо нехтувати СІІ. Вони можуть виконувати важливу інформаційну функцію зворотного зв'язку в частині оцінювання ефективності застосованих інструментів

(макроекономічної) політики.

Водночас СІІ набувають більшого значення для *групи* країн, особливо у разі їхнього об'єднання в економічний союз або входження в певний макрорегіон. Не менш важливе значення вони мають у разі глобальних порівнянь (знову ж таки – для групи країн), із метою міжнародних співставлень перебігу процесу розвитку за окремими показниками, та спроб наближення рівнів розвитку окремих країн за певними показниками. До таких висновків призводить і дослідження європейської системи інноваційних індикаторів у контексті об'єднаних процесів, коли EIS розглядається як один з інструментів реалізації Лісабонської стратегії (2000 р.) [2]. Тобто стратегії європейського економічного об'єднання на четвертій стадії цього процесу, перша стадія якого розпочалася одразу після Другої світової війни.

Система індикаторів EIS, що функціонувала спочатку як складова політичних інструментів європейської інтеграції, згодом увійшла в глобальний економіко-політичний простір як самостійний феномен. З причини того, що вона сподобалася політикам і чиновникам своєю наочністю. Суттєвим недоліком такої світової «моди» на СІІ стало те, що вони вийшли з другорядного на перше місце в управлінні інноваційними процесами, посунув на задній план показники економічних та макроекономічних інструментів і факторів. Цим була завдана шкода політичним зусиллям з підтримки розвитку, зокрема і в розвинених країнах, що призвело до його пригальмовування.

Це сталася закономірно. Індикатори не можуть бути факторами економічного зростання. Факторами економічного

зростання є накопичення капіталу (в інноваційному секторі економіки), зростання чисельності населення, зростання якості людського капіталу (в тому числі науки, освіти), інновації (зокрема, науково-технічний прогрес). А економічне зростання вимірюється макроекономічним показником реального ВВП. Тому достатньо виправданим приводом для запровадження і розвитку системи інноваційних індикаторів ЄС було їх використання для управління інтеграційними процесами.

Набір макроекономічних показників залишився чинним орієнтиром в ЄС і після створення європейського валютного союзу (третій етап інтеграції – 1999-2002 рр.). Зокрема, це стосується значень інфляції, дефіциту бюджету, державного боргу, рівнів доходів на душу населення та безробіття. Даний факт є ознакою адекватного врахування європейськими політиками визначальної ролі стану макроекономічного середовища, залежного від рівня розвитку економічних систем та рівня соціальних стандартів. Нехтування цим неодмінно спричинило б ризики фінансового дисбалансу та втрат, які б унеможливили отримання позитивних результатів від спільної інноваційної діяльності. Тому запровадження індикаторів моніторингу інноваційної діяльності відбулося тільки по закінченні макроекономічної гармонізації країн ЄС, об'єднання європейських країн у Союз та досягнення консенсусу з інноваційної стратегії.

Українські дослідники [3] зазвичай ігнорують цю ключову обставину, пропонуючи просто запозичити сучасні європейські індикатори та політику, оминувши всі попередні етапи євроінтеграційної гармонізації. Але намагання прискореними темпами запровадити орієнтири інноваційного

табло європейського типу без попереднього досягнення першої стадії зближення (певних значень макроекономічних показників) закономірно призведе до передчасного стимулювання ліберальної моделі політики без необхідного перехідного періоду, що може стати причиною зростання загроз ризиків економічної нестабільності.

Україна перебуває на початковому етапі еволюції макроекономічної системи, та ще й характеризується низьким рівнем ВВП на душу населення, високими відсотковими ставками, проблемами із зовнішнім боргом.

Фундаментальною перешкодою для активізації інноваційної діяльності в Україні є недостатній розвиток фінансової системи та ринкового інституціоналізму. Тому першими пріоритетами на поточному етапі розвитку національної економіки є вирішення завдань удосконалення саме фінансових інститутів підтримки інновацій, а також – переорієнтації безпекових функції держави на протидію найбільш потужним і небезпечним проявам опору інноваціям з боку суспільного традиціоналізму, практик політичної «візантійщини», пов'язаних з низькоукладною економікою.

Маємо пройти підготовчий період, протягом якого реалізувати заходи з вирівнювання структури економіки та досягнення значень макроекономічних показників, наближених до маастрихтських вимог, особливо стосовно рівнів інфляції, безробіття, державного дефіциту, боргу та доходів на душу населення. Крім того, має бути поширена макроекономічна культура, основу якої становлять норми протестантської етики, притаманної англо-саксонській, зокрема, фінансово-банківській культурі, а також – європейські

принципи самоорганізації та самодисципліни, засновані на моральних засадах філософії Е. Канта та неостоїцизму.

Література:

1. Макаренко І.П., Копка П.М., Рогожин О.Г., Кузьменко В.П. Національна інноваційна система України: проблеми і принципи побудови. За наук. ред. І.П. Макаренка. Київ: Інститут проблем національної безпеки, 2007. 520 с. – укр.; англ.: іл.

2. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency Conclusions, Council of European Union. Brussels, 23 March 2000. 14 p.

3. Єгоров І.Ю., Жукович І.А., Рижкова Ю.О. Науковий та інноваційний потенціал України в міжнародних статистичних порівняннях. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2010. 156 с.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Носкова С.А.

кандидат економічних наук,

завідувач кафедри економіки та підприємництва

Інституту хімічних технологій

*Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля
м. Рубіжне, Україна*

Розвиток економіки України безпосередньо пов'язаний з соціально-економічним розвитком її регіонів.

Соціально-економічний розвиток регіону – це процес безупинної зміни матеріального базису регіонального господарства, а також усієї сукупності різноманітних відносин між його суб'єктами.

Соціально-економічний розвиток регіонів формується

під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників.

Починаючи з 2015 року Департаментом з питань регіонального розвитку Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України проводиться рейтингове оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів України.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» оцінювання проводиться щоквартально за 27 показниками у шести напрямках та щорічно за 64 показниками у дванадцяти напрямках [1].

За результатами розрахунків визначається інтегральна рейтингова оцінка як середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок конкретного регіону за усіма напрямками діяльності. Найкращим вважається регіон, середнє арифметичне значення суми рейтингових оцінок якого має найнижче значення. Показники рейтингу – індикатор ефективності управлінських рішень на центральному та місцевому рівнях.

За результатами 2018 року рейтинг очолює м. Київ, на другому місці за всіма напрямками оцінки займає Харківська область, третє – Рівненська, четверте – Вінницька, п'яте – Дніпропетровська область [2].

Найнижчі показники мають Миколаївська (21 місце), Одеська (22 місце), Чернігівська (23 місце), Донецька (24 місце) та Луганська (25 місце) області.

В 2017 році рейтинг очолював м. Київ, друге місце –

Харківська область, третє - Рівненська, четверте – Дніпропетровська, п’яте – Чернівецька область. Тобто трійка лідерів протягом останніх двох років не змінилась. В 2018 році в п’ятірку лідерів увійшла Вінницька область.

Рис. 1. Рейтингова оцінка регіонів України за всіма напрямками соціально-економічного розвитку у 2018 році [2]

Стосовно аутсайдерів, то в 2017 році, як і в 2018 році їх очолювала Луганська область (25 місце), на 24 місці була Донецька, 23 – Миколаївська, 22 – Чернігівська, 21 – Одеська.

В цілому погіршення соціально-економічного розвитку спостерігається у 11 областей: Івано-Франківська (на 8 позицій), Закарпатська (на 6), Волинська (на 4), Львівська та Хмельницька (на 2), Дніпропетровська, Житомирська, Одеська, Тернопільська, Чернівецька та Чернігівська (на 1 позицію).

Покращення – у 7 областей: Черкаська (на 7 позицій), Київська (на 6), Полтавська (на 5), Вінницька (на 3),

Сумська, Кіровоградська та Миколаївська (на 2).

Без змін – 7 областей Луганська (25 місце), Донецька (24), Запорізька (20), Херсонська (18), Рівненська (3), Харківська (2) і м. Київ (1).

Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів України потрібен, перш за все, для прийняття ефективних управлінських рішень та вжиття заходів щодо покращення стану та вирішення наявних проблемних питань. Безпосередньо на рівні регіонів вирішуються питання відтворення продуктивних сил, реалізуються проекти соціально-економічного розвитку, задовольняються ключові соціальні потреби населення, а показники розвитку регіональної економіки є критерієм визначення рівня економічного розвитку держави в цілому.

Література:

1. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 856 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-p>

2. Офіційний веб-сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/decentralization/presentation/rejtingova-otsinka-za-2017-rik-prezentatsiyi-materiali/>

3. Регіональна статистика України / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

CHARAKTERYSTYKA PODATKU DOCHODOWEGO W NIEMCZECH

Ożarowski O.

PhD student,

Krakow University of Economics, Krakow, Poland

Podatek dochodowy od osób fizycznych (Einkommensteuer) – odnosi się on tylko do osób fizycznych. Powstaje z łącznej kwoty wszystkich dochodów osiągniętych w danym roku podatkowym pomniejszonych o zwolnienia. Podlegają mu dochody z gospodarki leśnej i rolnej, prowadzenia działalności przemysłowej, pracy samodzielnej i niesamodzielnej, dzierżawy i najmu. Podlegają mu także udziałowcy spółek cywilnych, komandytowych i handlowych (od przypadających im udziałów w zysku). W przypadku osób zatrudnionych podatek dochodowy zwany jest podatkiem od wynagrodzeń („Lohnsteuer”). Od 2012 r. funkcjonuje w Niemczech elektroniczny system poboru podatku od wynagrodzenia – ewidencją danych zajmuje się Centralny Urząd Podatkowy (Bundeszentralamt für Steuern). Dzięki temu dane pracownika potrzebne do naliczenia odpowiedniego podatku są przekazywane pracodawcom wyłącznie przez odpowiednie instytucje administracji podatkowej. W momencie, gdy ktoś podejmuje pracę na nowym stanowisku pracy i powstaje obowiązek odprowadzenia podatku dochodowego od wynagrodzeń, pracodawca ściąga niezbędne dane z tego urzędu. Osoba podaje jedynie swój numer identyfikacyjny (ID-Nummer) i datę urodzenia. Od pierwszych 8.354 EUR, które

zarobimy w roku nie zapłacimy podatku dochodowego (małżeństwa nie płacą podatku do kwoty 16.708 EUR). Przy wyższych dochodach podatek zaczyna się od 14% i rośnie wg skali zmiennej do wysokości 45% dla dochodu, który przekracza 250.731 EUR rocznie [1].

Table 1

Niemieckie stopy podatku od dochodów osobistych

Stopa podatkowa	Podstawa opodatkowania (EUR/rok)
0%	do 8.354
14%	8.355 – 52.881
42%	52.882 – 250.730
45%	od 250.731

Źródło: opracowanie własne na podstawie: System podatkowy, strona internetowa „Centrum Finansowo-Podatkowe Finanzamt.pl”, http://www.finanzamt.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=37&Itemid=86, (dostęp: 3.05.2016).

Przepisy dotyczące płacenia podatków zmieniają się bardzo szybko, dlatego też wiele osób korzysta z pomocy różnych biur księgowych. Istnieją także różne stowarzyszenia, które za stosunkowo niską cenę pomogą nam rozliczyć się z urzędem skarbowym. Adresy takich organizacji (Lohnsteuerverein) można znaleźć w książkach telefonicznych (www.gelbeseiten.de). Niemieckie urzędy skarbowe wprowadziły wypełnianie formularzy z zeznaniami podatkowymi w trybie on-line na swoich stronach internetowych. W tym przypadku można korzystać z wielu informacji i wskazówek tam się znajdujących [2,3].

Zaliczki na poczet przyszłego podatku pracodawca pobiera od wynagrodzenia brutto pracownika i odprowadza do urzędu skarbowego. Od podstawy opodatkowania można odliczyć wydatki związane z wykonywaniem pracy. Do tzw. kosztów produktywnych należą [4]:

- koszty dojazdów do pracy
- środki robocze (np. narzędzia, specjalistyczne książki i czasopisma)
- ubrania robocze
- składki na związki zawodowe.

Pracownik ma prawo odpisać sobie od podstawy podatku również koszty nie związane bezpośrednio z pracą w pośredni sposób. Np. jeśli w drodze do pracy ulegnie wypadkowi, może odpisać sobie koszty leczenia [5].

Podatki, obok polityki imigracyjnej, będą jednym z kluczowych tematów ostatnich lat w Niemczech. Niemiecki system podatkowy należy do jednego z bardziej skomplikowanych. Podatek dochodowy od osób fizycznych (Einkommensteuer) jest najważniejszy z punktu widzenia pracownika. Podatek dochodowy od osób prawnych (Körperschaftsteuer) oraz VAT (Mehrwertsteuer) są kolejnymi najważniejszymi formami podatków występującymi w Niemczech. Podstawowe stawki podatków w Niemczech są znacznie wyższe niż w Polsce (W Europie tylko Belgowie płacą z tego tytułu więcej). Biorąc pod uwagę sam podatek dochodowy, można stwierdzić, że bardziej opłaca się założyć działalność gospodarczą w Polsce. Niemiecki podatek wydaje się być mniej atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów. Moim zdaniem, taka polityka wysokich podatków może doprowadzić

do wysokiego poziomu odpływu kapitału do innych krajów, co może skutkować negatywnymi skutkami w gospodarce Niemiec.

Bibliografia:

1. Kociuba M., Niemcy. Warunki życia i pracy w krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, strony internetowe Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departamentu Rynku Pracy, Styczeń 2016, https://eures.praca.gov.pl/zal/warunki_zycia/niemcy/Niemcy.pdf, (dostęp: 3.05.2016), s.14.

2. System podatkowy, strona internetowa „Centrum Finansowo-Podatkowe Finanzamt.pl”, http://www.finanzamt.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=37&Itemid=86, (dostęp: 3.05.2016).

3. Better Life Index, strony internetowe OECD Publications, Paris 2014, www.oecdbetterlifeindex.org, (dostęp: 1.05.2016).

4. Myck M., et alii., VAT w wydatkach gospodarstw domowych: konsekwencje zmian systemu i zróżnicowanie obciążeń względem struktury demograficznej, strony internetowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego - Artykuły i Opinie, Warszawa 26.02.2015, <http://www.pte.pl/pliki/2/12/ilovepdf.com%281%29.pdf>, (dostęp: 03.06.2015).

5. Pomerleau K., Cole A., International Tax Competitiveness Index 2015, strony internetowe Tax Foundation, Waszyngton 2015, http://taxfoundation.org/sites/taxfoundation.org/files/docs/TF_ITCI_2015.pdf, (dostęp: 04.05.2016).

ПРОБЛЕМИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Сотник І. М.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-
адміністрування,*

Коваленко Є. В.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-
адміністрування,*

Казак А. С.

студент Сумського державного університету, Україна

Пенсійне забезпечення наразі є однією з найгостріших соціально-економічних проблем в Україні. Протягом останніх 20 років пенсійна система країни зазнала суттєвого реформування, однак, не дивлячись на всі запроваджені зміни, переважна частина українських пенсіонерів перебуває на межі бідності, отримуючи пенсію, яка є викликом для виживання. На даному етапі мінімальний розмір пенсії відповідає прожитковому мінімуму. Це свідчить про те, що люди похилого віку, які її отримують, неспроможні забезпечити себе достатньою мірою належними ліками, різноманітними продуктами харчування, підтримуючи своє здоров'я, та повинні економити на всьому, аби оплатити високоякісні комунальні послуги.

У світі набули поширення декілька типів пенсійних систем, найбільш популярними з яких є солідарна,

накопичувальна і змішана. В Україні переважає солідарна система пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на тому, що ті, хто працюють, і утримують пенсіонерів. Проблемою даної системи в нашій державі є те, що питома вага працюючих невинно зменшується, а пенсіонерів – збільшується. Так, станом на 2018 рік на 10 працюючих в Україні припадало 11 пенсіонерів і, за оцінками експертів, вже через 10 років кількість осіб старше працездатного віку може зрости до 2-3 на одного працюючого [1]. Якщо не змінити чинну пенсійну систему, то в майбутньому внесків працюючих буде недостатньо, аби забезпечити виплату пенсій пенсіонерам. Однією з останніх новацій українського уряду у прагненні вирішити цю проблему стало запровадження з січня 2019 року накопичувальних пенсійних внесків із заробітної плати у розмірі 2–7%, проте це питання ще далеке від вирішення. Страхова пенсійна система в Україні на даний момент не розвинена і є добровільною [2].

Загалом, у процесі становлення вітчизняної пенсійної системи можна виділити 5 основних етапів (табл. 1).

Нажаль, незважаючи на суттєве реформування вітчизняної пенсійної системи, наразі все ще є багато проблем, пов'язаних з пенсійним забезпеченням, які не дозволяють повною мірою задовольнити потреби українських громадян літнього віку та забезпечити надання їм гідних пенсій. Ключовими з них є такі:

- складна демографічна ситуація, обумовлена зменшенням народжуваності, старінням нації та високими рівнями еміграції населення переважно працездатного віку.

Якщо у 1990 році на 1 особу працездатного віку припадало 0,31 пенсіонера, то у 2018 році цей показник склав 0,378, збільшившись майже за 30 років на 22%. Наслідком таких змін є необхідність підвищення пенсійного віку;

Таблиця 1

Етапи формування пенсійної системи (вдосконалено авторами на основі [3-4])

Етап	Роки	Коротка характеристика етапу
I	1991-1993	Прийнято базовий Закон України «Про пенсійне забезпечення в Україні». Створено пенсійну систему країни, розширено категорії пільговиків.
II	1994-2000	Створено пенсійний облік для застрахованих осіб; виникають недержавні пенсійні фонди. Прийнято «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».
III	2001-2009	Прийнято «Основні напрями реформування системи пенсійного забезпечення населення України», а також Закони України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та «Про недержавне пенсійне забезпечення». Фізичні особи-підприємці отримали право обирати спрощену систему оподаткування.
IV	2010-2016	Прийнято Закони України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Введений в дію механізм накопичення страхових внесків в системі пенсійного забезпечення.
V	з 2017	Прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій», яким скасовано особливі умови виходу на пенсію, запроваджено гнучкий коридор виходу на пенсію та компенсацію страхового стажу, введені єдині правила нарахування пенсії.

- високий рівень тіньової економіки. Сутність проблеми полягає в тому, що роботодавці приховують реальну заробітну плату робітників, видаючи її «в конвертах», і тим самим не сплачують належних податків та

державних страхових внесків. Таке небажання пояснюється значними виплатами на соціальне страхування, у той час як працівники згодні отримувати більш високу нелегальну заробітну плату, ніж порівняно низьку, але легальну, оподатковувану. За підрахунками Мінекономрозвитку, у січні-вересні 2018 року рівень тіньової економіки склав 32% від офіційного валового внутрішнього продукту [5]. Крім того, враховуючи, що з осіб працездатного віку офіційно працюють і сплачують податки до державного і місцевих бюджетів близько третини, можна говорити про збільшення демографічного навантаження на 1 працюючого втричі;

- макроекономічний стан: інфляція, високий рівень безробіття, кризи. Ці фактори впливають на зайнятість та розміри доходів, отримуваних працівниками-платниками податків. Низькі заробітні плати, втрата роботи внаслідок банкрутства підприємств спонукає працівників шукати долі в інших країнах, працювати у неформальному секторі економіки, суттєво звужуючи можливості наповнення державного пенсійного фонду за рахунок податків із заробітної плати;

- незбалансованість бюджету Пенсійного фонду, якій щорічно потребує дотацій з державного бюджету, а також є об'єктом для політичних маніпуляцій у передвиборчі періоди. Так, у 2018 році пенсійний фонд мав значний дефіцит – понад 130 млрд грн, що складало 50% від його бюджету [2];

- невдала пенсійна система, яка в сучасних умовах не виправдовує себе, оскільки не може забезпечити надання справедливих та гідних пенсій, і має бути реформована [2].

Таким чином, зважаючи на розглянуті проблеми пенсійного забезпечення, перспективним шляхом реформування пенсійної системи України є перехід до накопичувальної системи пенсійного забезпечення. Суттєву підтримку може також надати запровадження недержавного пенсійного страхування зі створенням потужної правової бази для формування і функціонування недержавних пенсійних фондів. В цьому випадку українці самостійно зможуть регулювати розміри своєї пенсії. Саме самостійне добровільне накопичення є основою пенсійного забезпечення у більшості розвинених країн.

Література:

1. В Україні на 10 працюючих припадає 11 пенсіонерів. Економічна правда. 15 грудня 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/15/643625/> (дата звернення: 5.06.2019 р.).

2. Сучасний стан та проблеми пенсійного забезпечення в Україні. URL: www.ukr.vipreshebnik.ru/finans/4540-suchasnij-stan-ta-problemi-pensijnogo-zabezpechennya-v-ukrajini.html (дата звернення: 3.06.2019 р.).

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій: закон України № 2148-VIII в ред. від 19.12.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-19> (дата звернення: 4.06.2019 р.).

4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: закон України № 1058-IV, в ред. від 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 4.06.2019 р.).

5. Мінекономрозвитку оцінило обсяг тіньової економіки України. URL: www.rbc.ua/ukr/news/minekonomrazvitiya-otsenilo-rezmer-tenevoy-1549900912.html (дата звернення: 4.06.2019 р.).

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

Таргонська Л.В.

студентка Університету ДФС України,

м.Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Чуницька І. І., д.е.н, професор кафедри фінансових ринків

Університету ДФС України, м. Ірпінь, Україна

В Україні, як і у всьому світі, досить очевидно, що національна та світова економіка не може успішно розвиватися без залучення іноземних інвестицій, оскільки багато різних країн світу та у різному обсязі активно інвестують кошти в економіку інших країн. Звичайно, це дає змогу одержати певні прибутки і розвинути окремі галузі народного господарства країни -інвестора. Варто зазначити, що іноземні інвестиції – це у свою чергу, вкладання капіталу іноземними юридичними і фізичними особами й іноземними державами, міжнародними урядовими і неурядовими організаціями [1].

Актуальність даної теми полягає у тому що, іноземні інвестиції, насамперед, є важливим ресурсом функціонування й розвитку економіки, особливо країн, що розвиваються. Іноземні інвестиції є не тільки джерелом фінансування виробництва, але і його нарощування на основі чинників модернізації інновацій та підвищення ефективності використання ресурсів .Завдяки залученню іноземних інвестицій створюються все нові можливості для

оновлення та модернізації виробництва, створення додаткових робочих місць, збільшення податкових надходжень та загального підвищення конкурентоспроможності економіки країни. Як відомо, коли відбулось загострення соціально-економічної кризи в Україні, це відповідно призвело до погіршення інвестиційного клімату та як наслідок зниження показників інвестиційної діяльності нашої країни. Динаміка інвестицій є фундаментальним параметром відтворювального процесу, що визначає можливості оновлення основного капіталу, проведення структурних реформ та формування базису стійкого довгострокового розвитку економіки [2].

Насамперед, я хочу дослідити, яка ситуація в Україні та чим зумовлене уповільнення залучення обсягів іноземних інвестицій, тому варто помітити, що така ситуація була зумовлена не лише тим, що наша економіка стала менш привабливою для іноземних інвесторів, але й тим, що багато з них почали інтенсивно спрямувати кошти свої держав на внутрішні ринки для підтримання їх економіки та водночас різко скоротили інвестиційні вкладення за кордон, а деякі інвестори взагалі призупинили реалізацію інвестиційних проектів. Доцільно буде розглянути і проаналізувати надходження прямих інвестицій протягом 16 років, щоб зрозуміти взагалі ситуацію на сьогоднішній день (рис 1).

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2002 по 2018 рр. (млн. дол. США)						
	ПІІ		ПІІ		Сальдо	
	в Україну		з України			
2002	693		-5		698	
2003	1424	731	13	18	1411	102.1%
2004	1715	291	4	-9	1711	21.3%
2005	7808	6093	275	271	7533	340.3%
2006	5604	-2204	-133	-408	5737	-23.8%
2007	9891	4287	673	806	9218	60.7%
2008	10913	1022	1010	337	9903	7.4%
2009	4816	-6097	162	-848	4654	-53.0%
2010	6495	1679	736	574	5759	23.7%
2011	7207	712	192	-544	7015	21.8%
2012	8401	1194	1206	1014	7195	2.6%
2013	4499	-3902	420	-786	4079	-43.3%
2014	410	-4089	111	-309	299	-92.7%
2015	2961	2551	-51	-162	3012	907.4%
2016	3284	323	16	67	3268	8.5%
2017	2202	-1082	8	-8	2194	-32.9%
2018	1526	-676	-4	-12	1530	-30.3%

Рис.1. Прямі іноземні інвестиції в Україну (з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)) [3]

Помітно, результативне коливання протягом цих років, а саме, у 2010 році в економіку країни надійшли 6495 млн дол. іноземних коштів. Пік прямих інвестицій припав на 2008 рік, коли сума вкладень становила 10913 млн.дол . Провальним для інвесторів став 2014 рік, коли суми прямих надходжень зменшились у 10 разів, порівняно з попереднім

роком. Далі щоправда, ситуація почала поліпшуватись і уже у 2015 році інвестори вклали в Україну 2961 млн дол., а в 2016-му приплив прямих вкладень зріс до 3284 млн.дол . У 2017 році прямі інвестиції скоротилися до 2202 млн.дол. За дев'ять місяців 2018 року в Україну надійшло близько 1526 млн.дол. прямих інвестицій.

Найбільше коштів в українську економіку вклала визнана в 2018 році державою-агресором Російська Федерація – 476 млн дол. (28% всіх інвестицій). На другому місці Кіпр (333 млн дол [4]. Зарубіжний інвестор має сприйняти Україну як стабільну і передбачувану країну, а її економіку такою, де макроекономічна стабільність асоціюється не лише з низькими темпами інфляції, а й із послідовним розвитком, включаючи стабільні темпи зростання виробництва, платоспроможний попит, а також економічну структуру, яка постійно модернізується. [5]

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що прямі іноземні інвестиції на сьогодні є тим ресурсом, який, у всякому разі в найближчій перспективі, може найбільш вагомо сприяти підвищенню ефективності функціонування українських підприємств. При запровадженні в життя найбільш пріоритетних заходів прямого інвестування помітно вплине на створення можливостей для покращення інвестиційного середовища в державі і відповідно збільшиться потік іноземних інвестицій уже в найближчій перспективі.

Література:

1. Гайдуцький І. П. Структурні та інноваційні пріоритети залучення прямих іноземних інвестицій у контексті здійснення регуляторних реформ в Україні / І. П. Гайдуцький // Актуал.

проблеми економіки. – 2011. – № 4.

2. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2015 році: стат. бюл. / [відповід. за вип. І. С. Петренко]. – Київ : Державна служба статистики України, 2015.

3. Сайт Міністерства фінансів України. Прямі іноземні інвестиції [Електронний ресурс] / Мінфін. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2018>.

4. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5. Березька К.М. Оцінювання диспропорцій регіонального розподілу іноземних інвестицій в Україні / К.М. Березька, О.М. Березький, В.В. Маслій. — Актуальні проблеми економіки. 2013.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ

Яковенко Д. В.

*студентка Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка, Україна*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Самодай В. П.

На сьогоднішній день в Україні та в усьому світі є дуже багато екологічних проблем. Ми кожного дня сприяємо збільшенню їх кількості. Кожен з нас не задумується над тим , яку воду він п'є , яким повітрям дихає, що буде завтра. І саме наша байдужість призводить до серйозних проблем з світовою екологією. На даний момент в Україні гостро стоїть питання проблем з неякісною питною водою, чистою повітря та станом лісів.

Для кожного з нас не секрет, що людський організм на сімдесят відсотків складається з води. Проте 80% українського населення використовує в своєму житті воду з поверхневих джерел (річок, озер, каналів) навіть не задумуючись над їх чистотою. Надмірна насиченість органікою, недостатнє очищення стоків, неякісне очищення промислових вод, призводить до того, що сьогодні майже всі водойми України наближаються до 3 класу забрудненості. Але для фільтрації води очисними спорудами до безпечного рівня необхідна вода першого або другого класу забруднення. Як результат – вісімдесят відсотків проб води показують, що її якість не відповідає умовам державних стандартів. Більшість українців п'є воду з Дніпра, якість якої погіршується вниз за течією річки. Але найскладніша ситуація з якістю питної води в південних регіонах. А найчистішу воду можна спробувати в Полтавській області, де майже вся вода береться з підземних джерел.

Але стан використовуваної води це ще не найбільша проблема для українців, бо кожного року в атмосферу України потрапляє понад 6 млн. тонн шкідливих речовин і вуглекислого газу. Традиційно головними забруднювачами залишаються промислові підприємства. Однак з появою великої кількості автомобілів на дорогах поступово збільшується кількість викидів шкідливих речовин у повітря. За останні кілька років кількість відпрацьованих газів, що надходять у повітря на території великих міст, зросла на 70-85% [4]. Найбільша частина викидів в атмосферу припадає на приватні автомобілі, майже дві

третини від загальної кількості відпрацьованих газів. Для кожного з нас не секрет , що питання забрудненого повітря можна вирішити шляхом збільшення кількості зелених насаджень , але як говорять дослідження науковців Україна відноситься до країн з малими лісовими покривами, адже зелені насадження України займають всього шосту частину від загальної території. Але при цьому експорт деревини з України в 2,5 рази перевищує імпорт. Через вирубку лісів поступово зменшується не тільки кількість лісового покриву , а й якість , бо через численну вирубку площа дерев уражених хворобами та шкідниками постійно зростає. Також, поступово зменшується кількість цінних порід (дуб, бук і сосна) замішуються малоцінними (грабом, березою, осикою). Через масові вирубки лісів в Західній частині країни поступово розвивається ерозія ґрунтів і починаються зсувні процеси.

Виходячи із попередньо зазначеного, можна трактувати, що екологічний аспект в економічній діяльності нашої держави набирає все більших обертів. Так як чинники збереження довкілля прямо пропорційно впливають на ситуацію з навколишнім середовищем країни. Необхідно активізувати всі аспекти державного управління пов'язані зі збереженням довкілля та направити законодавчу базу на оптимізацію вирішення проблематики збереження якісної питної води, нейтралізації факторів забруднення повітря та зменшення площ вирубки лісів.

Література:

1. Корсак К.В., Плахотнік О.В Основи сучасної екології: Навч. посіб., – К.: МАУП, 2014. – 340 с.

2. Академенко О.М., Косенко Я.В. та ін. Основи екології. – К., Центр навчальної літератури, 2015. – 320 с.
3. Білявський Г.О., Бутченко Л.І. Основи екології: теорія та практикум. Навч. посіб., – К., Лібра, 2014. – 368с
4. Сухарев С.М., Чудак С.Ю., Сухарева О.Ю. Основи екології та охорони довкілля: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2016. – 394 с.

СЕКЦІЯ 2

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

INNOVATIONS IN BUSINESS PROCESSES

Aleksieiev A.M

Student

UACU, Ukraine

Nowadays, the dynamism of business processes increases dramatically, due to the changing needs of the market, the orientation of goods and services to the individual needs of customers, the continuous improvement of technical and technological capabilities, and strong competition.

Innovation in business processes is a major success factor for a new-generation enterprise and is often needed to take advantage of opportunities in the digital world. Companies must create an environment that encourages and ensures the process of innovation. BPM (Business process management) should be the leading direction of innovative initiatives.

High competitive advantages in business are acquired by a company that pays great attention to its industrial, commercial and financial components, and effectively solves the problems of data collection and processing. Information technologies (IT), being by their nature high technologies, are an effective tool for supporting an innovative business.

Innovation in business processes is of course paramount to

every company. Innovations have two main forms: business model innovations and technological innovations.

Innovations in business models include new or changed value propositions, new business processes (especially in the supply chain), or new target customers and markets.

Technological innovation has various levers: offers, including products and services; technological processes; and stimulating technologies. A good example is the creation of efficient relational databases supporting the development of integrated application software, such as an ERP system. Technological innovation is what most people think of primarily when they hear the term innovation.

The use of IT technologies as an innovative tool in business process management using a process approach, a balanced scorecard, ITIL will solve a number of strategic objectives and increase the efficiency of the enterprise on a regular basis.

There are three conditions under which management innovations create long-term benefits:

- innovations are based on new principles that challenge traditional management;
- innovations should be systemic, including a wide range of methods and processes;
- innovations are part of a continuous innovation process that leads to improvements over time.

The business model and technological innovations in the areas of “processes” and “technological processes” show the direct connection between “process” and “innovation”, as well as the importance of process management for innovation. New

value propositions and expansion into new markets require appropriate business processes. Innovations in a product usually lead to new production or distribution processes. In principle, any form of innovation requires new or changed business processes and, often, business process innovations as well.

The close relationship between innovation and business processes is reflected in various innovative theories that are applied in practice, such as Clayton Christensen's evolution theory.

BPM should ensure the prospects of business development of enterprises. Often, focusing on the achievement of short-term goals, enterprises underestimate the impact of innovative processes. As shown by theoretical and practical research, innovation is one of the most important conditions for the effective functioning of the enterprise.

References:

1. The 8 Phases of an Innovation Management Process. URL: <https://www.bpmleader.com/2012/05/22/the-8-phases-of-an-innovation-management-process/>
2. Innovation management. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Innovation_management
3. Innovation Management Processes – Figuring Out the Right One. URL: <https://www.viima.com/blog/innovation-management-processes>
4. Innovation Management – The Complete Guide. URL: <https://www.viima.com/blog/innovation-management>
5. 5 Steps on how to introduce innovation management. URL: <https://www.lead-innovation.com/english-blog/5-steps-on-how-to-introduce-innovation-management>

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ІННОВАЦІЙНО НЕУСПІШНИХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Березова С.М.

технік науково-дослідної частини

*Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка, Україна*

Статистичний аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств економічно розвинених країнах світу показує, що за кількістю підприємства, які впроваджують інновації перевищують за кількістю підприємства, які займаються інноваційною діяльністю. Це пов'язано з «тиражуванням» інновацій серед інших підприємств, які купують відповідні патенти та ліцензії. Проаналізуємо що відбувається в реаліях української економіки, а для цього звернемося до методичних пояснень з організації спостереження за інноваційною діяльністю промислових підприємств, якими керується Державна служба статистики України, проводячи ці дослідження. Згідно з Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-інновація "Обстеження інноваційної діяльності промислового підприємства" (затверджена наказом Держкомстату від 01.10.2008 №361 та зареєстрована в Мін'юсті 29.10.2008 за №1047/15738 (зі змінами, внесеними наказом Держкомстату від 25.10.2010 № 429, зареєстрованими в Мін'юсті 10.11.2010 за № 1078/18373)) до підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, належать підприємства, що здійснюють різного

роду дії (наукові, фінансові, організаційні, технологічні та комерційні), що в кінцевому підсумку приводять до здійснення інновацій. До підприємств, що впроваджують інновації, належать підприємства, що здійснюють впровадження продуктивних (технологічно нові, та значно технологічно удосконалені продукти) і процесових інновацій (процеси). Окрім того фахівці Держстату вважають, що якщо інновація або її результат використовується підприємством у виробництві або якщо вона комерціалізується на ринку – інновація є впровадженою.

Так, згідно статистичного обліку у 2017 році із 759 промислових підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, змогли впровадити інновації лише 672, а, отже 87 (759-672) підприємств мали негативні результати з інноваційної діяльності, тобто вони не змогли впровадити інновації, оскільки інновація (її результат) так і не потрапила на ринок і не використовується у виробничому процесі (тобто інновація вважається не впровадженою). Отже, 87 підприємств займалося інноваційною діяльністю, але ніякого результату так і не отримали і нічим не компенсували свої витрати. На рис. 1.1 наведена динаміка кількості промислових підприємств, що мали негативні результати з інноваційної діяльності (належать до «інноваційних невдах»).

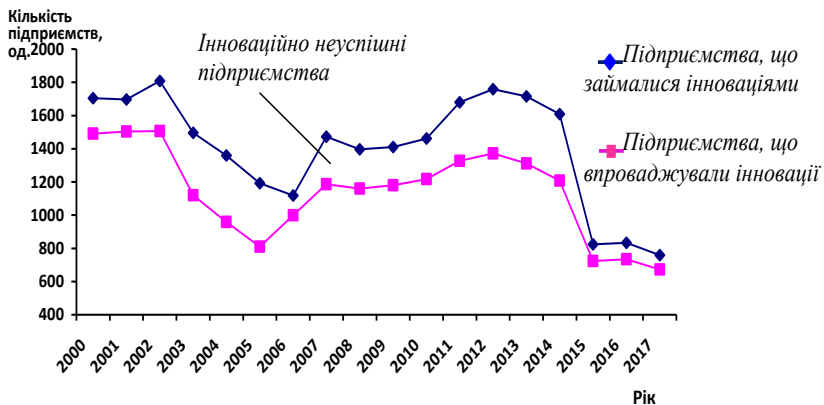

Рис. 1. Кількість інноваційно неуспішних промислових підприємств

Якщо достовірно невідомо, скільки з інноваційно активних підприємств виключно займалися інноваційною діяльністю у формі розроблення інноваційних видів продукції, то з певним припущенням можна стверджувати, що лише в 2017 році 87 промислових підприємств України розпочали свою інноваційну діяльність і на певному етапі інноваційного циклу розроблення продукції припинили її з певних причин. Навіть якщо кожне підприємство планувало лише один проект, то можна говорити про відсоток невдач приблизно у 11,5% і це лише на етапах інноваційного циклу. Невідомо, скільки таких проектів зазнає краху на різних етапах життєвого циклу продукції.

Статистичний аналіз показує зростання показника питомої ваги інноваційно неуспішних промислових підприємств в 2000-2005 роках до 32,1%, в 2006 році відбувається суттєве зниження показника до 10,6%,

протягом 2007-2010 року його зростання і коливання в межах 16,4-19,4%, в 2011-2014 роках відбувається його зростання до 24,9%, а в 2015-2017 його зниження до 11,5%. Вцілому, за 2000-2017 рік маємо приблизно 20% інноваційно неуспішних промислових підприємств в ланцюжку «підприємства, що займаються інноваційною діяльністю → підприємства, що впроваджують інновації».

Література:

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні, 2017 рік: Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. 178 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ МАРКЕТИНГОВОГО ТЕСТУВАННЯ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ РИНКОВИХ ПЕРСПЕКТИВ ТОВАРНИХ ІННОВАЦІЙ

Нагорний Є.І.

кандидат економічних наук,

провідний науковий співробітник науково-дослідної частини

Сумського державного педагогічного університету

імені А.С.Макаренка, Україна

Сучасний науково-методичний інструментарій маркетингу інновацій не є ще повністю сформованим, особливо це стосується комплексу питань, пов'язаних з підвищенням оперативності, точності аналізу та оцінки ринкової адекватності товарних інновацій, які дозволяють оцінити їх шанси на ринковий успіх, обґрунтувати доцільність

чи недоцільність подальших робіт над товарними інноваціями. Підвищити ефективність інноваційної діяльності у напрямках створення інноваційних видів продукції можна за допомогою підвищення достовірності рішень, зокрема, тих, що приймаються за результатами проведення процедури маркетингового тестування ринкових перспектив товарних інновацій.

Аналіз результативності інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств у напрямках створення інноваційних видів продукції та узагальнені причини, що їй перешкоджають, дозволили виділити основні організаційно-економічні передумови необхідності впровадження процедури маркетингового тестування для оцінювання ринкових перспектив товарних інновацій:

- низька результативність діяльності на етапах інноваційного циклу розроблення продукції. Так, в 2017 році лише 0,7% промислової продукції мали ознаки інноваційності, 11,5% промислових підприємств були інноваційно неуспішними, і лише 7,6% промислових підприємств впроваджували інноваційні види продукції у виробництво [1];

- низька результативність діяльності в ланцюжку підприємств, «що займаються інноваційною діяльністю → впроваджують інновації → реалізують інноваційну продукцію». В 2017 році із 759 інноваційно активних підприємств лише 672 змогли впровадити інновації і лише 450 – реалізувати інноваційний продукт [1];

- пошук нових шляхів підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств, за допомогою нового

науково-методичного інструментарію маркетингу інновацій;

- висока ймовірність комерційної невдачі інноваційної продукції на ринку. Маркетингові дослідження, проведені в індустріально розвинених країнах світу, свідчать, що 30-80% нових та інноваційних продуктів, які виводяться на ринки цих країн, зазнають на ринку невдачі (комерційного провалу);

- низька ринкова адекватність ідей, концепцій, дослідних зразків інноваційної продукції на етапах інноваційного циклу їх створення та на етапі їх комерціалізації. Конструктори та інженери можуть створити все що завгодно, а не те що потрібно споживачам;

- невідповідність інноваційної продукції потребам і запитам споживачів, в результаті чого на ринку з'являється продукція яка не відповідає потребам і запитам споживачів;

- високий економічний ризик на етапах інноваційного циклу розроблення продукції. Так, на першому етапі інноваційного циклу із загальної кількості згенерованих ідей 64% припадає на невдалі ідеї (тобто ті, що відсіюються), на які витрачається 65,3% усіх коштів даного етапу. На останньому етапі, відкидається лише 29% ідей, на які витрачено 33,7% коштів;

- низький рівень ринкової новизни інноваційної продукції в очах споживачів та економічних контрагентів, внаслідок чого на ринок виводиться нова продукція з незначним покращенням техніко-економічних показників і ці покращення споживачі не відчують або вони їм не потрібні і вони продовжують користуватися традиційними

товарами. Можуть виникати випадки коли виробники покращують не ті характеристики продукції, які потрібні споживачам;

- відсутність повноцінних маркетингових досліджень та ринкових випробовувань перед початком комерціалізації інноваційної продукції. Досить часто виробники з метою економії витрат та часу виводять на ринок інноваційну продукцію без проведення ринкових тестів (пробного маркетингу);

- супротив до інновацій з боку споживачів, опір до змін при впровадженні інновацій. Розробники та виробники забувають що потенційні споживачі інновації поділяються на: новаторів (а їх лише 2,5%); ранніх послідовників (13,5%); ранню більшість (34%); пізню більшість (34%); консерваторів (16%). І тому розроблена інноваційна продукція може бути потрібною в кращому випадку лише 2,5% споживачів;

- несформований ринок для інноваційної продукції. Перед початком комерціалізації можливо необхідно провести комплекс заходів з формування ринку для інноваційної продукції, а на це потрібно не один місяць чи рік, бувають випадки коли на це потрібні десятиліття;

- нестача інформації про споживачів, попит та ринки збуту інноваційної продукції. Технічне завдання на розроблення чи виробництво продукції може спиратися на неточні чи недостовірні дані про цільових споживачів продукції, прогнозовану величину споживання продукції або можливі ринки збуту продукції;

- висока ймовірність прояву прихованих дефектів

продукції, що не були усунені під час її проектування та виробництва. Таких дефектів, особливо це стосується високотехнологічної продукції, виявляється багато. Згідно з дослідженнями японських вчених невиявлений дефект на одній із стадій розроблення продукції призводить до витрат на усунення дефекту, що збільшуються на кожній наступній стадії вдесятеро;

- стратегічні помилки та прорахунки, внаслідок чого не всі компанії, що впроваджують нові товари на ринок, показують достойні або бажані для керівництва результати;

- скорочення термінів створення нових товарів, внаслідок чого на ринок виводиться «сирий» товар. Постійна гонитва за інноваціями і спроба показати на ринку свою першість в цьому відношенні дуже часто призводять до поганих наслідків. Продукт дійсно може бути революційним, але вимога маркетологів пришвидшити процес його створення чи виробництва, призводить до певних технічних чи конструкторських прорахунків. Такі ситуації часто виникають в найбільших ІТ компаніях;

- можливість уникнути марних витрат часу і коштів, оскільки невдалі інноваційні проекти можна своєчасно скоригувати чи відкинути, а основні зусилля зосередити на проєктах з високими шансами на успіх.

Усі ці питання потребують комплексного вирішення. Таким новим шляхом до їх вирішення має стати концепція інноваційного маркетингу з її новим науково-методичним інструментарієм, і в першу чергу з маркетинговим тестуванням нової та інноваційної продукції для оцінювання їх ринкових перспектив.

Література:

1. Наукова та інноваційна діяльність в Україні, 2017 рік: Статистичний збірник. – К.: Державна служба статистики України, 2018. 178 с.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФОРСАЙТУ

Омельяненко О.М.

*молодший науковий співробітник
науково-дослідної частини Сумського державного
педагогічного університету імені А.С.Макаренка, Україна*

В умовах переходу до інформаційної економіки інформаційне забезпечення є невід'ємною частиною будь-якого бізнесу. При вирішенні задач стратегічного менеджменту наявність якісної інформаційної підтримки – це один з ключових факторів успіху та конкурентоспроможності підприємства такого типу.

Форсайт являє собою систему методів експертної оцінки стратегічних напрямків інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, здатних вплинути на економіку та суспільство в середньо- і довгостроковій перспективі [1]. Технологічна дорожня карта як результат форсайт-аналізу для галузі або бізнесу – це виявлення потенційних ринкових ніш і вибір технологій, що дозволяють максимально швидко розробити конкурентоспроможні продукти для нових ринків.

В дослідженні [2] теорія форсайту розглянута в контексті теорії динамічних здатностей. Динамічні здатності підприємства відображають його вміння перебудовуватися та диверсифікуватися у зв'язку з більш-менш значимими тенденціями галузевого ринку: виділяти як сильні, так і слабкі, малопомітні, але важливі тенденції, виділяти і співвідносити загрози та перспективи розвитку, виклики конкретних регіональних ринків, втрати й ефекти від впровадження та відмови від впровадження інновацій тощо. Форсайт як компетенція організації "передбачити" події на підставі певних маркерів може бути органічно включена в теорію динамічних здатностей, у тому числі такого компонента цих здатностей, як розпізнавання (sensing capacity) – здатності розпізнавати можливості та загрози розвитку. При цьому можливості форсайт-підходу зміщують фокус аналізу динамічних здатностей на пошук маркерів змін та їхній розгляд у контексті стратегічного управління бізнесом.

Реалізація форсайту в умовах динамічного інноваційного розвитку вимагає наявність платформи зі специфічним набором ключових ознак: масштабована архітектура, підтримка різноманітних типів та форматів даних, модульний принцип створення компонентів платформи, прозорий обмін даними між компонентами, єдина система управління.

З оцінками впровадження інформаційних технологій у країні, що розвивається, може привести до підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств у результаті прийняття рішень на основі отриманої

інформації, що знижує інформаційну асиметрію [3]. Використання процесно-орієнтованого підходу в управлінні ІТ-підприємством і реалізація його на базі реінжинірингу є резервом для підвищення конкурентоспроможності компанії (оцінка економічного ефекту 20-25%); регулятором якості сервісів; засобом реалізації клієнторієнтованої стратегії, проведення оптимізації бізнес-процесів, з точки зору їхньої організації, синхронізації, взаємоузгодженості, ресурсоемності. Таким чином, продукти компанії мають розвиватися відповідно до трендів Індустрії 4.0, включаючи інструментарій гнучкого інтелектуального аналізу даних, роботу з більшими обсягами інформації, побудови прогнозних і оптимізаційних моделей з можливостями захищеного доступу до даних.

Аналітичний функціонал компанії не має обмежуватися звичними для ринку ВІ-інструментами (Business Intelligence), а повинен включати ще й функціонал просунутої (advanced) аналітики, що реалізує можливості моделювання, прогнозування і подібних методів інтелектуального аналізу даних, включаючи машинне навчання. Цей клас аналітичних інструментів іноді називають ВА-аналітикою (Business Analytics). Саме такий універсальний інструментарій бізнес-аналізу розглядається в якості платформи для створення інтелектуального ядра інформаційних систем різних замовників.

Необхідність вироблення індивідуальних архітектур, орієнтованих на фортсайт-завдання, обумовлено тим, що 90% даних було створено за останні два роки і 80% цих

даних досі не структуровані. Згідно з The Future of Jobs Report 2018 85% великих компаній планують запровадити інструменти аналізу big data до 2022 року. Загалом очікується, що у 2019 році підприємці витратять 2 трлн. дол. на діджитал-трансформацію бізнесу [4].

На нашу думку діджитал-трансформація має стосуватися формування проактивної позиції бізнесу на основі CRM, в рамках якої компанія має бути максимально залучена в розробку, активно пропонуючи та обґрунтовуючи замовникові:

1) ідеї на основі наявного досвіду створення конкурентоздатних продуктів;

2) інструменти для перевірки ідей клієнта та пакета ідей, що сформують вимоги до майбутнього продукту.

Ключові аспекти проактивної позиції – це те, як команда проекту компанії має «здобувати» розуміння вимог і вирішувати питання з клієнтами, залучати учасників проекту в роботу з вимогами та управляти змінами через:

– забезпечення запису джерел вимог;

– трасування кожної вимоги вниз та її розміщення по функціях, процесах і виконавцях;

– установка горизонтальних зв'язків між вимогами, що належать до одного типу.

Можна виділити три набори прийомів розробки вимог в рамках форсайт-аналітики:

– прийоми, що визначають повний набір вимог клієнтів, які потім використовуються для розробки вимог для продукту (виявити потреби зацікавлених у проекті осіб; перетворити потреби та обмеження у вимоги клієнтів);

– прийоми, що визначають повний набір вимог для продукту (установити компоненти продукту; розмістити вимоги по компонентах продукту; визначити вимоги до інтерфейсу);

– прийоми одержання вторинних вимог, розуміння вимог та їх підтвердження (установити оперативні концепції та сценарії; визначити необхідну функціональність системи; проаналізувати вторинні вимоги; оцінити вартість, строки й ризик створення продукту; затвердити вимоги).

З точки зору процесного підходу основна мета діяльності компанії полягає в наступному:

– забезпечення взаємодії між розробниками проекту та замовником;

– спостереження та контроль робіт, оцінка проміжних продуктів на дотримання вимог, правильне їх виконання, оцінювання продукту та реальних витрат;

– узгодження проміжних результатів з замовником;

– перевірка правильності кінцевого продукту шляхом його тестування на запланованих та погоджених з замовником наборах тестів;

– обговорення використовуваних компонентів у плані оцінки їх можливостей і недоліків, що виявилися при їх застосуванні, а також визначення напрямків удосконалення або модернізації продукту.

Таким чином, для зниження інтегральних ризиків, пов'язаних з форсайтом, необхідна наявність моделі на базі методологій імітаційного та процесного моделювання, які забезпечують прогнозований результат, прозорість процесу

розробки, сприяють залученню замовника у процес розробки, дозволяють досягти гнучкості при виконанні проекту; підвищити контрольованість ризиків проекту за категоріями.

Література:

1. Calof J., Richards G., Smith J. (2015). Foresight, Competitive Intelligence and Business Analytics – Tools for Making Industrial Programmes More Efficient // Foresight, vol. 9, no 1, pp. 68-81. DOI: 10.17323/1995-459x.2015.1.68.81

2. Арпентьева М. Р. Форсайт и динамические способности предприятий // European Journal of Management Issues. Special Issue: Dynamic Capabilities of Firms. 2017. Volume 25 (1). pp. 10-17.

3. Судаков Д. Руководство по применению технологического форсайта для определения будущих потребностей в компетенциях; Международное бюро труда. – Женева: МОТ, 2016.

4. Професор Каліфорнійського університету: як вести бізнес в умовах Четвертої індустріальної революції // Економічна правда. 7 червня 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/06/7/648544/>

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМ ПІДПРИЄМСТВ

Самков О.О.

студент 4-го курсу

факультету міжнародний бізнес

Україно-американського університету Конкордія, Україна

Численні дослідження показують, що інноваційні технології порівнюють з передовим методом, зокрема з реінжинирингом бізнес-процесів, який радикально перебудовує бізнес-процеси підприємства, синхронізуючи мети підприємства і споживчі вимоги. На противагу реінжинірингового технологіям багато дослідників

розглядають природу вдосконалення ключових бізнес-процесів на основі системи менеджменту якості. Тобто інноваційні технології докорінно сприяють перетворенню структури бізнес-процесів, змінюючи і моделюючи їх відповідно до вимог середовища. Розуміння процесно-орієнтованого підходу до управління підприємствами зведено,

По-перше, до системного розгляду діяльності організації як сукупності процесів, що базуються на системі менеджменту якості (ISO 9000: 2000);

По-друге, до виділення «наскрізних» процесів з подальшим їх описом і реорганізацією (Work Flow - IDEF3, ARIS eEPC).

Відзначимо, що бізнес-процес, який реалізується на підприємстві, являє собою набір взаємозалежних процесів (видів діяльності), які споживають ресурси (матеріальні, фінансові, трудові, інтелектуальні та ін.), В результаті яких виробляється певна група продукції (промислова продукція, побудований об'єкт, інформаційна продукція, управлінське рішення і ін.), товарів і послуг, цінна для споживачів. Важливою технологією в управлінні бізнес-процесами підприємств промисловості є автоматизація виробничої діяльності, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку і вдосконалення бізнесу в цілому, зокрема зниження ризикового профілю, інтеграція програмних продуктів (Парус, 1С, Oracle E-business suite, ERP, SAP і ін.), тим самим підвищуючи надійність і достовірність інформаційного поля. Безумовно, система автоматизації управління бізнес-процесами підприємств є лише

інструментом, який забезпечує оперативне отримання управлінської, фінансової та іншої інформації, що в кінцевому підсумку дозволяє приймати правильні рішення.

Слід зазначити, що на підприємствах суміжних галузей існують принципові відмінності в організації та управлінні бізнес-процесами, що найчастіше робить непридатним використання стандартних технологій типу ERP-систем, тому кожне підприємство пред'являє різні вимоги до інформаційної підтримки процесів. Подібні завдання можна вирішити на базі використання і розробок власних інформаційних модулів на основі інтеграції програмного забезпечення (білінгові системи, САПР) і використання інструментарію для створення додаткових додатків. Вищесказане дозволяє зробити висновок про те, що використання IT-технологій в якості інноваційного інструменту в управлінні бізнес-процесами з використанням процесного підходу, системи збалансованих показників, ІТІЛ дозволять вирішити ряд стратегічних завдань і підвищити ефективність діяльності підприємства на регулярній основі. В ході дослідження інноваційних технологій з позицій процесно-орієнтованого підходу до управління виникає необхідність побудови на підприємстві процес пошуку, освоєння і поширення інновацій. У зв'язку з цим доречно чітко визначення цілей управління інноваціями, виділення відповідальних (власник процесу); створення регулярної і регламентованої роботи зі створення нової продукції / послуг; оптимізація бізнес-процесів діяльності (ресурси процесу). Практика інноваційних проектів показує, що найчастіше на російських

підприємствах процес управління інноваціями відсутня або працює неефективно, внаслідок чого спостерігається зниження конкурентоспроможності.

Отже, для впровадження інноваційних технологій на підприємствах необхідний регулярний і безперервний процес, що включає наступні етапи:

- пошук нових ідей, технологій, рішень; - апробація технологій в діяльності підприємства на невеликій ділянці; - застосування технології в масштабах всього підприємства; - оцінка окупності від застосування інноваційної технології (на основі методу дисконтування). Відзначимо, що застосування інноваційних технологій має бути синхронізоване зі стратегічним плануванням і системою бюджетування підприємства на основі розробки ефективного механізму управління бізнес-процесами з урахуванням ресурсних можливостей і обмежень, що дозволить підприємству перейти на новий якісний рівень.

Література:

1. Бажин І.І. Інформаційні системи менеджменту / І.І. Бажин. М.: Вид-во Держ. ун-ту «Вища школа економіки», 2017.
2. Бріггем Ю. Фінансовий менеджмент. Повний курс. Т. 1 / Ю. Бріггем, Л. Гапенскі.: Економічна школа, 2017.
3. Козирев А.А. Інформаційні технології в економіці та управлінні: підручник / А.А. Козирев. СПб.: Вид-во Михайлова В.А., 2015
4. Ковальов Г.Д. Основи інноваційного менеджменту / Г.Д. Ковальов. М.: Юніті 2018.
5. Мединський В.Г. Інноваційний менеджмент: підручник для вузів / В.Г. Мединський. М.: ИНФРА-М 2015.

ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Ілляшенко С.М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу та УІД Сумського
державного університету, м. Суми, Україна;
доктор хабілітований, професор,
професор Вищої економіко-гуманітарної школи (WSEH),
м. Бельсько-Бяла, Польща*

Сучасна економіка ідентифікується як економіка знань у якій знання стають основними засобами й предметом суспільного виробництва, вони також є основним фактором економічного зростання. В наш час відбувається завершення спадної хвилі V технологічного укладу і формування основ VI. Світовий досвід свідчить, що в період зміни технологічних укладів різко зростає попит на інновації, впровадження яких надає шанс на випереджаючий інноваційний розвиток як окремим організаціям, так і національним економікам у цілому. Опора на інновації в основу яких покладено нові актуальні знання дозволяє сформувати стійкі конкурентні переваги і перейти до стратегії інноваційного випередження. Це є особливо актуальним для економіки України основу якої становлять виробництва III та IV технологічних укладів, збереження яких прирікає країну на системний відрив через несумісність техніки і технологій, стандартів якості життя населення тощо.

Окрім зміни технологічних укладів сучасний період

економічного розвитку характеризується початком IV промислової революції яка ініціює набачену раніше інтелектуалізацію усіх процес людської життєдіяльності і у перспективі - об'єднання людського інтелекту з машинним [1].

В цих умовах актуалізуються дослідження спрямовані на розроблення теоретико-методологічних засад управління вибором ефективних, орієнтованих на знання стратегій випереджаючого інноваційного розвитку, які дозволять сформуванню, посилити і реалізувати порівняльні конкурентні переваги як окремих підприємств та установ (організацій), так і національних економік у цілому. Проведені дослідження [2] свідчать, що в основу цих стратегій повинні бути покладені:

- Знання щодо прогнозів тенденцій зміни споживчого попиту;

- Знання щодо тенденцій розвитку науки і техніки які можуть бути покладені в основу нової техніки, технологій, методів управління тощо, які задовольняють прогнозовані потреби споживачів;

- Знання щодо наявного потенціалу інноваційного розвитку аналізованої організації, галузі, національної економіки і можливостей його реалізації.

Спираючись на аналіз досвіду країн лідерів економічного зростання обґрунтовано [3], що перехід на шлях інноваційного розвитку, тим більше в руслі концепції інноваційного випередження, потребує наявності певного рівня інноваційної культури: на загальнонаціональному рівні, а також на рівні окремих організацій. Інноваційна культура у цьому контексті розглядається як механізм соціокультурного

регулювання інноваційної поведінки людини.

Схема взаємодії зазначених комплексів знань, а також інноваційної культури у процесі визначення перспективних напрямів випереджаючого інноваційного розвитку підприємства чи установи (організації) подана на рис. 1.

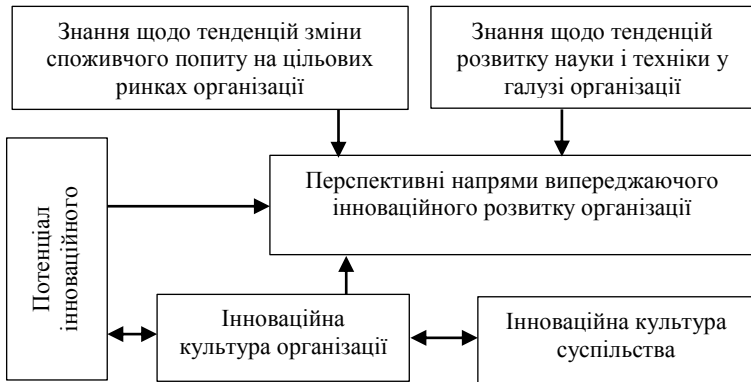

Рис. 1. Узагальнена схема вибору перспективних з комерційної точки зору напрямів випереджаючого інноваційного розвитку організації

Слід зазначити, що випереджаючий інноваційний розвиток в умовах зміни технологічних укладів має свої особливості. Він передбачає впровадження нових продуктів (виробів чи послуг) та технологій їх виготовлення, що задовольняють існуючі потреби, але іншим способом, або ж формують нові потреби. У результаті це приводить до радикальних трансформацій існуючих галузей, або ж формування нових. В цих умовах управлінські рішення приймаються на основі прогнозних знань, що носять неповний, неточний та суперечливий характер. А це

пов'язано зі значним рівнем ризику, який необхідно обов'язково враховувати.

Ступінь ризику можна знизити якщо накопичувати і використовувати знання, які дозволяють підвищити рівень обґрунтованості інноваційних рішень. Необхідним є формування організаційно-економічного механізму управління процесами продукування (отримання) і використання нових релевантних знань. Укрупнена схема такого механізму подана на рис. 2.

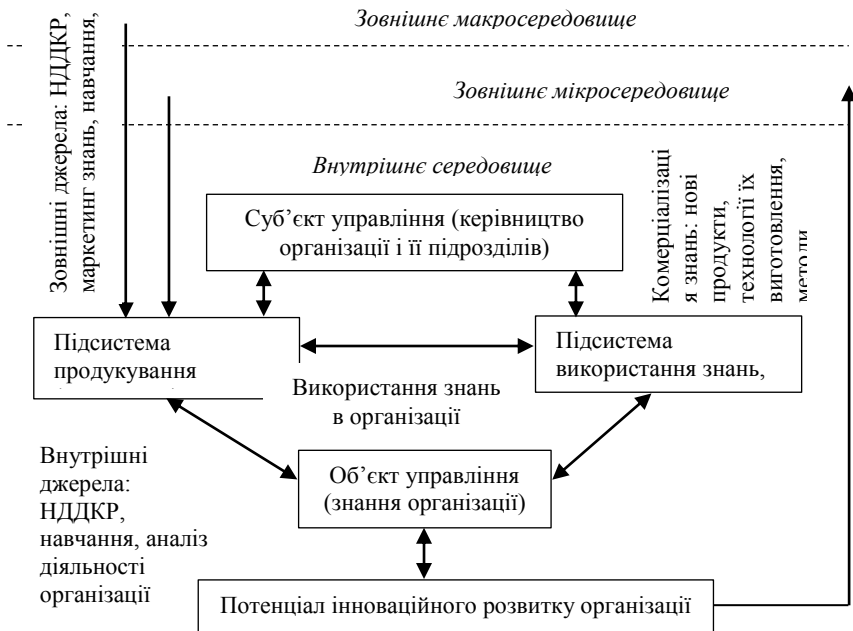

Рис. 2. Зasadничa схема організаційно-економічного механізму управління знаннями організації в контексті її випереджаючого інноваційного розвитку

Узагальнюючи викладене можна зробити висновок,

що автором розкрито роль і місце знань у забезпеченні у мов випереджаючого інноваційного розвитку як окремих організацій так і країни у цілому, запропонована концептуальна схема механізму управління знаннями на рівні окремої організації.

Література:

1. Ілляшенко С.М. Перспективи і загрози четвертої промислової революції та їх урахування при виборі стратегій інноваційного зростання / С.М. Ілляшенко, Н.С. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2016. - № 1. - С. 11-21.

2. Ілляшенко С.М. Інноваційний розвиток: маркетинг і менеджмент знань: монографія / С.М. Ілляшенко. – Суми: ТОВ «Діа плюс», 2016. – 192 с.

3. Illiashenko Sergii. Innovation culture as the basis for innovative environment of the enterprise / Sergii Illiashenko, Yuliya Shipulina, Nataliia Illiashenko // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas Zarządzanie. – 2018. № 2. – P. 22-33.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ

Сотник І. М.,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-
адміністрування,*

Мазін Ю. О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-
адміністрування,*

Солодова Є. Д.,

студент Сумського державного університету, Україна

На сучасному етапі розвитку економіка України схильна до значних змін, обумовлених такими загальносвітовими тенденціями як глобалізація,

поглиблення міжнародного поділу праці, зростання ролі технологій та інформації, прагнення до інноваційного розвитку і максимального використання наявного економічного потенціалу, що, у свою чергу, стимулює поглиблення економічної інтеграції й регіональної диференціації. Стрімкий науково-технічний прогрес, зокрема у сфері інформаційних технологій та веб-ресурсів, обумовлює той факт, що робота сучасних спеціалістів вже не вимагає їх обов'язкової присутності на робочому місці, якщо, наприклад, результат отриманої праці представлений у нематеріальній формі й може бути створений будь-де та переданий роботодавцю. У зв'язку з цим, актуалізуються питання організації роботи з віддаленим доступом та розвитку цієї форми зайнятості в контексті підвищення ефективності управління трудовими ресурсами.

Існують вагомі комерційні підстави для використання технологій віддаленої роботи в бізнесі. Зокрема, організації з розподіленими ресурсами більш стійкі, тому деякі компанії виділяють певну кількість співробітників для віддаленої роботи. При меншій кількості офісних працівників підприємства можуть скоротити витрати на оренду, а коли відстань до офісу не має ніякого значення, стає простіше знайти та утримати талановитого фахівця.

Сучасний дистанційний працівник, як правило, працює поза постійним штатом компанії і без укладання довгострокового трудового договору. На шлях дистанційної праці стають не тільки представники суто гуманітарних і творчих професій (журналісти, перекладачі, музиканти,

дизайнери, стилісти, фотографи тощо), а й інших спеціальностей: програмісти та фахівці з пошукової оптимізації сайтів (Search Engine Optimization – SEO) та 3D-графіки, системні адміністратори і т. д. [1]. Дистанційна робота може виступати не тільки як форма організації праці індивідуальних самозайнятих працівників, а й як робочий віддалений простір для компаній, які хочуть одночасно поліпшити умови праці та створити ділове середовище для роботи з мінімальними витратами. Це стає можливим через мінімальні вимоги до обладнання, проте останнє повинно бути спеціалізованим для якісної комунікації.

В європейських країнах інститут надомної праці використовується ширше та продуктивніше, аніж в Україні. Керуючись Конвенцією Міжнародної організації праці (МОП) «Про надомну працю» № 177 (1996 р.) [2], багато західних країн законодавчо забезпечили можливість прирівнювання надомної праці до звичайної трудової діяльності працівника, чим було створено умови для збереження соціально-трудових відносин із різними категоріями працюючих, які прагнули піти в іншу сферу зайнятості. На 100-й сесії МОП у Женеві 16.06.2011 р. була прийнята Конвенція МОП «Про гідну працю домашніх працівників» № 189 та Рекомендація № 201, що доповнює її [3]. Зазначені Конвенція та Рекомендація поширюють на домашніх працівників дію всіх основних трудових норм: право на об'єднання, колегіальні переговори, захист від примусової праці, заборону на використання праці дітей, а також низку інших гарантій: право на укладання трудового договору, регулювання тривалості робочого часу, заходи із

забезпечення безпеки та гігієни праці, соціальні гарантії, механізми захисту працівників-мігрантів, моніторингу агентств зайнятості тощо.

Європейська модель зайнятості спрямована на поєднання стабільних робочих місць, стандартної зайнятості, що опосередкована трудовими договорами, які укладаються на невизначений термін, та визнання позитивного впливу гнучкості на зайнятість. Саме тому найбільша частка працівників з віддаленим доступом характерна саме для країн Європейського Союзу (ЄС). Зокрема, найбільшу кількість працюючих дистанційно відносно загальної кількості робітників, зайнятих в національній економіці, у 2018 році мали: Нідерланди (14%), Фінляндія (13,3%), Люксембург (11%), Австрія (10%) та Данія (7,6%). Водночас середня частка працівників з віддаленим доступом за цей період становила 5,1% від загальної кількості працівників 28 країн ЄС [4]. Крім формування сприятливого законодавства, уряди західних країн активно вкладають кошти у розробку новітніх технологій інформаційно-комунікаційної сфери, таким чином формуючи умови для дистанційної роботи наукових колективів і груп дослідників. Це важливий внесок у розвиток справи, оскільки віддаленим співробітникам, щоб залишатися на зв'язку зі своїми колегами в організації та іншими людьми за її межами, необхідно мати у своєму розпорядженні досконалі технології віддаленого доступу.

В сучасній Україні ринок віддаленої роботи наразі неактивний: за даними відомого українського сайту пошуку роботи work.ua існує лише 3,1% вакансій з віддаленим

доступом [5]. Причини виникнення такої ситуації полягають у низці проблем, які потребують вирішення для повноцінного запуску даного механізму в нашій країні:

- відсутність законодавчого регулювання трудової діяльності та соціальних гарантій для працівників з віддаленим доступом;

- слабкий розвиток сфери інформаційно-комунікаційних технологій, що суттєво знижує, а іноді й унеможливорює дистанційну зайнятість;

- неадаптованість законодавства України до міжнародних стандартів щодо надомної праці, що ставить відповідних працівників поза законом та робить їх практично беззахисними перед роботодавцями;

- недовіра роботодавців та самих працівників до віртуальних кадрових агентств, що дискредитує саму ідею дистанційної зайнятості;

- недостатній рівень інформування підприємств та населення щодо можливостей роботи з віддаленим доступом.

Незважаючи на зазначені проблеми, потенціал розвитку сфери дистанційної зайнятості в Україні є надзвичайно великим і може суттєво допомогти у вирішенні проблем трудової міграції, виведення багатьох працівників і підприємств з тіньового бізнесу. Отже, актуальним завданням сьогодення у цьому контексті є пошук нових підходів до побудови такої моделі зайнятості населення, яка б, з одного боку, не суперечила ринковим принципам її регулювання, а, з іншого – враховувала б належну участь держави в забезпеченні ефективного функціонування ринку

праці. На нашу думку, першим кроком щодо розвитку роботи з віддаленим доступом на ринку праці України є запровадження правового її регулювання з урахуванням досвіду європейських країн та державна підтримка розбудови інструментарію інформаційно-технічного спрямування.

Література:

1. Серета О. Г. Деякі аспекти впровадження регулювання дистанційної роботи в сучасному законодавстві України. URL: [http://lecture.in.ua/aktualeni-problemi-yuridichnoyi-na-shlyahu-suchasnoyi-ro.html?page=18](http://lecture.in.ua/aktualeni-problemi-yuridichnoyi-nauki-na-shlyahu-suchasnoyi-ro.html?page=18) (дата звернення: 6.06.2019 р.).

2. Конвенція про надомну працю № 177 від 20.06.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_327. (дата звернення: 2.06.2019 р.).

3. Конвенція про гідну працю домашніх працівників (фрілансерів) (Конвенція № 189) від 16.06.2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_530 (дата звернення: 2.06.2019 р.).

4. Employed persons working from home as a percentage of the total employment. EUROSTAT, 2018. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu> (accessed 2.06.2019).

5. Пошук вакансій: види зайнятості. URL: <https://www.work.ua> (дата звернення: 1.06.2019 р.).

СЕКЦІЯ 3 ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ХАРАКТЕР І СУТНІСТЬ

Божкова В.В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування*

Білан А.О.

*магістрантка
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

Публічне управління є одним із визначальних інститутів сучасного суспільства. Невід’ємною складовою ефективного розвитку публічного управління і суттєвим фактором забезпечення конкурентоспроможності національної економіки високорозвинених країн є інновації. Сьогодні інноваційні процеси відбуваються у всіх сферах суспільного життя, в тому числі знаходять своє відображення у безперервних процесах вироблення і реалізації нових наукових прогресивних підходів до здійснення діяльності, спрямованої на задоволення потреб суспільства, в першу чергу, у сфері публічного управління.

Це констатують і науковці, і практики. Зокрема, Буркинський Б. В. [1, с. 58] зазначає, що важливою ознакою інноваційного розвитку визначає здатність регіону та країни

адаптуватись до внутрішніх змін та впливу зовнішнього оточення. Котовська І. В., Сороківська О. А. і Луциків І. В. [2] підкреслюють, що об'єктом інноваційного розвитку публічного управління є як сам процес управління, так й інновації, які впроваджуються й використовуються на всіх рівнях і в органах публічної влади. Вважаємо, що використання інноваційних інструментів в державному управлінні є показником нового якісного стану розвитку держави, в якому реформування є постійнотриваючим процесом вдосконалення.

Розглядаючи сутність і характер інноваційних процесів в публічному управлінні, доцільно проаналізувати наукові підходи до їх розуміння. Так, на думку Котовської І. В., Сороківської О. А., Луциків І. В. [3] інновації у публічному управлінні – це нові форми та методи роботи органів державної влади різних рівнів, нові управлінські технології, підходи, інструменти, які використовуються з метою вдосконалення системи публічного управління країни, для більш ефективного виконання завдань, а також для зміцнення організації громадянського суспільства та підвищення рівня громадської довіри. Тож, задля забезпечення реалізації зазначеної мети інноваційні процеси, перш за все, повинні мати постійний безперервний характер.

Крім того, якщо проаналізувати світовий досвід і інновації у публічному управлінні розміти як засоби, інструменти, новітні технології і підходи, які можна використовувати в діяльності органів публічної влади в Україні з метою вдосконалення системи публічного управління, то результатом їх впливу буде активізація

інноваційного розвитку усіх сфер публічного управління, а також зменшення витрат на утримання державного апарату та покращення якості його роботи. Для оцінки доцільності і ефективності використання інновацій виникає необхідність їх класифікації за характером і способом впливу. Так, Дегтярьова І. О. [4] інновації у публічному управлінні характеризує за такими основними ознаками складників, як:

- форма інновацій (документи, інституції, технології);
- глибина та якість нововведень (радикальні, поліпшуючі та модифікаційні);
- розповсюдженість (одиничні, дифузні);
- масштаб поширення впливу (транснаціональні, державні, регіональні, муніципальні, у межах регіонально-муніципальних та інших об'єднань, у межах органу регіонального управління, у межах структурного підрозділу органу публічної влади);
- складник управління (правовий, організаційний, інформаційний);
- спрямованість (заміщуючі, раціоналізуючі, розширюючі, ретровведення тощо);
- сфера застосування (система управління; адміністративно-територіальні одиниці як цілісні об'єкти управління; галузі і сектори політики; зовнішнє середовище адміністративно-територіальних одиниць та держави);
- сфера отримання результатів (економічна, соціальна, екологічна, науково-освітня, культурна тощо);
- частота вживання (разові, багаторазові);
- час отримання результатів (тактичні та стратегічні);

– джерела походження ідеї нововведення (внутрішні, зовнішні).

Відповідно, в залежності від характерних ознак і виду інновацій залежить сфера, характер і ступінь їх впливу.

Варто зазначити, що найбільшого поширення серед країн, які успішно використовують широкий спектр інноваційних інструментів та підходів до управління для ефективного реформування публічного управління, набули:

- «врядування» (governance) – управління без уряду;
- «електронне урядування» (e-government);
- «бенчмаркінг» (benchmarking) – використання найкращого досвіду;
- «концепція ощадливого управління» (lean management);
- «нове державне управління» (new public management);
- «реінжиніринг» (reengineering);
- «аутсорсинг» (outsourcing) – передача організацією визначених функцій іншій компанії, що спеціалізується у відповідній сфері;
- «управління проектами» (project management);
- «збалансована система показників» (Balanced Score Card, BSC);
- «управління за цілями» (management by objectives);
- «управління за результатами» (management by results);
- «концепція радикального вдосконалення процесів» (КАЙРІО) та ін.

Необхідно звернути увагу на те, що сучасний стан розвитку системи публічного управління в Україні свідчить про крайню необхідність зміни вектора її реформування на інноваційність, що зумовлено, перш за все, низьким рівнем задоволеності громадян діяльністю органів публічної влади і конкурентоспроможності країни, що є наслідком недостатньої якості і прозорості надання публічних послуг, високого рівня корупції в органах публічної влади, дефіциту висококваліфікованих фахівців в органах публічної влади, високої вартості публічного управління, його недостатньої керованості, відсутності можливості для економічного, соціального та людського розвитку в межах певного регіону і країни в цілому і, як наслідок – депопуляція, старіння населення, бідність, міграція кваліфікованої робочої сили за кордон та ін. Інноваційні процеси, які направлені на забезпечення ефективного реформування і подальшого належного функціонування системи публічного управління повинні здійснюватися з урахуванням світового досвіду та наявних фінансових і матеріальних ресурсів країни, що в комплексі забезпечить ефективність та результативність таких змін і, як результат, підвищення якості життя населення та конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку. Крім того, важливою умовою ефективності інноваційних процесів є трансформація процедури реформування сфери публічного управління із короткострокового запланованого періодичного заходу у постійнотриваючий стан, який забезпечуватиме адаптацію окремих регіонів і держави до внутрішніх змін та впливу

зовнішнього оточення з використанням інноваційних інструментів і технологій.

Література:

1. Буркинський Б. В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону: наукове видання / Б. В. Буркинський, С. В. Лазарева. - Одеса : ІПРЕД НАН України, 2007. - 140 с.
2. Луциків І. В., Сороківська О. А., Котовська І. В. Дослідження особливостей інноваційного розвитку системи публічного управління в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/19.pdf
3. Котовська І. В., Сороківська О. А., Луциків І. В. Аутсорсинг як інноваційний інструмент у сфері публічного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22534/1/Kotovska.pdf>
4. Дегтярьова І.О. Інноваційні підходи в управлінні регіональним розвитком / І.О. Дегтярьова // Державна політика: [підручник] / [кол. авт.]. – К.: Вид-во НАДУ, 2014. – С. 318–322.

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ З МЕТОЮ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Линник С.О.

*доктор наук з державного управління,
професор кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка*

Україна, як зазначається у Конституції, є демократичною і правовою державою. Проте демократія стала не лише нашою метою. Вона є важливим інструментом удосконалення і розвитку суспільства,

невід'ємним атрибутом суспільного буття, який забезпечує і реалізує права людини. Демократія не є сталим, незмінним явищем. Вона постійно розвивається і вдосконалюється. Демократична держава має берегти демократію і шукати шляхи її вдосконалення. Слід зазначити, що демократія не зводиться до свободи слова, свободи вибору і права обирати. Справжня демократія передбачає, що словом і вибором громадянин може вільно користуватися в умовах, коли він володіє достатньою кількістю об'єктивної інформації, аби зробити адекватний вибір. Саме пошукам засобів удосконалення демократичного розвитку через забезпечення громадян інформацією про діяльність органів місцевого самоврядування та забезпеченні участі громадян у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування присвячена дана робота.

Ст. 3 Конституції України визнає людину, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю та встановлює, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Актуальність теми полягає в тому, що місцеве самоврядування є формою залучення громадян до участі в управлінні своїми справами, а тому є засобом здійснення демократії на місцевому рівні. Первинним джерелом системи місцевого самоврядування визнається територіальна громада, яка здійснює самоврядування в порядку, встановленому законом як безпосередньо, так і

через представників та виконавчі органи місцевого самоврядування.

На жаль, авторитет місцевого самоврядування в Україні продовжує залишатися «підірваним». В умовах побудови демократичного устрою в нашій державі народ України ще не набув менталітету свідомого суб'єкта місцевого самоврядування. Для подолання цього психологічного бар'єру слід проводити велику систематичну просвітницьку роботу та інформаційно забезпечити розвиток місцевого самоврядування, залучити громадян до участі в управлінні, оскільки становлення і зміцнення місцевого самоврядування – одне з найважливіших напрямів державотворення і будівництва громадянського суспільства.

Враховуючи зазначене вище можна визначити основні шляхи та напрями підвищення ефективності співпраці органів місцевого самоврядування України з громадськістю. Це:

1) Використання та впровадження нових, більш ефективних методів і форм взаємодії громадськості і влади, таких як:

омбудсмени та центри громадської активності;

спільне створення та надання послуг;

волонтерство;

інституціоналізація ролі громадськості у процесі прийняття рішень;

створення структур для захисту інтересів громадян та їх законних прав;

електронне урядування.

2) Забезпечення прозорості бюджетного процесу як на центральному, так і на місцевому рівнях управління тому, що тільки прозорий розподіл державних коштів на потреби громадськості може призвести до ефективної взаємодії громадськості і влади у вирішенні як повсякденних, так і більш загальних питань.

3) Здійснення як з боку держави, її установ, так і громадських об'єднань, на постійній основі, інформаційної та правової просвіти населення як необхідної умови реальної співпраці органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості.

4) Впровадження та застосування критеріїв оцінки результативності діяльності влади усіх рівнів.

Україна зараз йде шляхом демократичних перетворень. Залучення громадськості до державного управління та місцевого самоврядування, до процесу прийняття рішень в цілому є запорукою успіху реалізації встановленої мети – побудови міцної демократії в країні. Нова українська влада, на сучасному етапі розвитку країни, має великий кредит довіри населення. Й тому, саме зараз, вирішення питання реальної та ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування і громадськості є запорукою подальшого розвитку держави.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Лощина Л.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

Гребенькова А.М.

*студентка
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

Управління знаннями розвивається прискореними темпами в сучасному світі. Особливого значення воно набуває в умовах переходу провідних країн світу від інформаційного суспільства до суспільства знань. Однак, в Україні успіх у цьому напрямку практично відсутній.

Наприкінці 90-х років ХХ століття постала проблема подолання інформаційної перевантаженості, рішення якої привело до активізації розвитку теорії управління. Тобто важливою була фільтрація інформації щодо її корисності та необхідності конкретним робітникам для здійснення основних функцій. Проблема стосовно управління знань змістилася у напрямку збереження отриманого досвіду та наявних актуальних знань, їх розповсюдження та тиражування. Це потребує розробки, так званих, профілів знань, що містять тільки необхідні для певної цільової групи користувачів інформацію і знання; структуризації

наявних знань і накопиченого досвіду; інформаційно-технічної підтримки. Ці питання вирішуються «центрами знань» – підрозділами в організаціях, установах, на підприємствах, які виконують функції, пов'язані з управлінням знаннями.

В цьому контексті актуальним стає питання створення організаційних знань, зокрема в органах публічної влади. Водночас, адекватність рішень, напряду залежить від суми знань, якою володіє організація. Майже всі організації накопичили величезну кількість знань і практичного досвіду. Ця інформація розпорошена в базах даних, сховищах документів, повідомленнях електронної пошти, звітах і, безумовно, у головах співробітників. Звідси випливає, в першу чергу, завдання щодо організації доступу до цих даних, надавши їм зручну для використання форму. Але, як зазначають Т. А. Гаврилюк та В. Ф. Хорошевський, це не завжди просто, а коли потрібно до того ж вирішити ці задачі швидко, так, щоб прийняти на основі аналізу інформації невідкладне рішення, задача може виявитися практично нездійсненною – якщо ви не маєте у своєму розпорядженні систему управління цією інформацією [3].

Концепція управління знаннями передбачає створення в органах публічної влади системи управління знаннями, яка повинна виявити і використати всю наявну у неї інформацію, досвід і кваліфікацію співробітників, для того щоб підвищити якість надання послуг і скоротити час реакції на швидкі зміни.

Найбільш вузьке місце в створенні систем управління знаннями в органах публічної влади – це обробка знань,

накопичених співробітниками. Знання, що не використовується і не зростає, і, у кінцевому рахунку, застаріває і стає марним, точно так само, як гроші, що зберігаються, не перетворюючись в оборотний капітал, у кінцевому рахунку, знецінюються. Знання ж, що поширюється, здобувається й обмінюється, навпаки, генерує нове знання [4]. Тобто необхідно говорити про створення такого середовища в організації, яке, за рахунок вдосконаленого процесу комунікації, буде сприяти на «витяг» нових і відновлення існуючих знань, що допомагають співробітникам, вчасно вирішувати задачі, приймати рішення і починати необхідні дії, одержуючи потрібні знання в потрібний час [4].

Застосування методики та інструментів управління знаннями в органах публічної влади дає можливість використати колективний досвід та знання і перетворити їх у організаційний капітал, який, в свою чергу, буде сприяти підвищенню ефективності прийнятих рішень та якості надання послуг.

Найбільш вагомими кроками органів публічної влади у бік впровадження управління знаннями може стати: автоматизація та інформатизація діяльності: створення баз даних та сховищ; розвиток внутрішній та зовнішній мереж комунікацій; впровадження чи удосконалення системи електронного документообігу тощо.

Всі перелічені кроки пов'язані, насамперед, з роботою з інформацією і використанням інформаційних технологій та дозволяють вирішити декілька важливих завдань.

Знання, що були використані для удосконалення діяльності, можуть переноситися в нові послуги. Інформація розміщується відповідно до визначених правил і у майбутньому успішно знаходиться і використовується. Зменшується залежність знань від людей, що володіють ними. Зводяться до мінімуму втрати, пов'язані зі звільненням співробітників (утрати знань, втрати зв'язків).

При розробці систем формалізації знань (створення організаційного знання) виділяють п'ять етапів:

1. Нагромадження. Стихійне і безсистемне нагромадження інформації в організації.

2. Структурування і формалізація. На цьому етапі повинні бути виділені основні поняття, вироблена структура представлення інформації. Вона повинна бути максимально наочною і такою, щоб її було легко змінювати і доповнювати.

3. Проектування системи. Предметна постановка задачі, розробка архітектури і специфікацій для програмування.

4. Програмна реалізація. Розробка власне програмного комплексу системи.

5. Обслуговування. Коректування формалізованих даних і знань (додавання, відновлення); «чищення» – видалення застарілої інформації; фільтрація даних і знань для пошуку інформації, необхідної користувачам [1].

Однак, просте накопичення та тиражування знань не розкриває сутність управління знаннями. Організація повинна мати здатність навчатися і через навчання розвиватися. З 80-х років ХХ ст. великою популярністю

користується концепція «навчальної організації» або «організації, що навчається». Одна з найвідоміших концепцій організації, що навчається, належить американцю П. Сенге.

Концепція П. Сенге базується на п'ятьох «уміннях організації».

Перше – майстерність в удосконалюванні особистості. Лише деякі організації заохочують своїх співробітників у русі вперед, інші в результаті мають невикористані людські ресурси, що пропадають.

Друге – інтелектуальні моделі. Моделі як стереотипи у відношенні різних управлінських ситуацій так само укорінені в нас, як і чисто побутові. Саме тому багато гарних управлінських ідей так і залишаються не втіленими в життя.

Третє – загальне бачення. Багато керівників не додають значення тому, що їхнє особисте бачення розвитку організації не зрозуміле і не поділюване всіма співробітниками. Завдяки загальному баченню люди учаться не тому, що їм так веліли, а тому, що їм цього хочеться.

Четверте – групове навчання. Однак у даному випадку мова йде не тільки про тренінги чи семінари, але і про вільний обмін думками в групах.

П'яте – системне мислення. Без цього всі інші уміння залишаються розрізненими прийомами, модною новинкою науки управління. При цьому життєво важливо, щоб усі п'ять «умінь» розвивалися не по окремоті, а системно [5].

Світ змінюється, стає більш складним, що потребує системного мислення. Системне мислення має стати інструментом вирішення проблем в «епоху взаємозалежності». Запровадити системне мислення означає стати організацією, яка навчається.

Така організація припускає, що навчання – не просте нагромадження знань, а осмислений розвиток уміння їх використовувати. Органи публічної влади в Україні повинні стати саме такими організаціями.

Подібним організаціям притаманні деякі загальні властивості, а саме: навчальний процес має постійний характер; управління в організації здійснюється на принципах партисипативності; інформаційна відкритість; прозорість та підконтрольність діяльності організації; гнучкі механізми винагороди, де головний принцип її визначення – внесок працівника в загальні результати діяльності організації; структура, що надає працівникам можливості; постійний моніторинг зовнішнього середовища; спільні проекти організації і стейкхолдерів; клімат, що сприяє навчанню; постійний саморозвиток кожного співробітника [2].

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що наявність в організаціях, зокрема, в органах публічної влади, системи управління знаннями допомагає вивести їх на новий, якісний рівень прийняття рішень та надання послуг. Це, насамперед, призведе до формування позитивного іміджу публічної влади і публічної служби у цілому та дозволить забезпечити ефективну взаємодію

установ і організацій публічної служби зі споживачами послуг.

Література:

1. Бейдер А. Системи управління знаннями для банків / А. Бейдер // Банківські технології. – 2004. – № 11. – С. 17 – 19.
2. Букович А. Управление знаниями. Руководство к действию / А. Букович, У. Руфь. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 357 с.
3. Гаврилюк Т. А. Базы знаний интеллектуальных систем / Т. А. Гаврилюк, В. Ф. Хорошевський. – К. : Либідь, 2000. – 422 с.
4. Мильнер Б. З. Управление знаниями / Б. З. Мильнер. – М. : ИНФРАМ, 2003. – 465 с.
5. Сенге П. Танец перемен: новые проблемы самообучающихся организаций / П. Сенге ; пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 408 с.

НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Мартиненко В.О.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка, Україна*

Стратегія розвитку України спрямована на покращення добробуту громадян та розвиток громадянського суспільства вимагає кардинальних перетворень і реформування діючої системи управління на

місцевому рівні, зокрема системи надання адміністративних послуг, серед яких чільне місце займають адміністративні послуги у сфері охорони навколишнього природного середовища. Потреба в цих послугах зумовлюється тим, що сучасна демократична держава повинна забезпечити створення та підтримку безпечного для життя і здоров'я навколишнього природного середовища, одержання в установленому порядку повної та достовірної екологічної інформації тощо [1, с. 50]. Проте існуюча в Україні система місцевого самоуправління сьогодні не забезпечує надання населенню якісних та доступних адміністративних послуг, що створює об'єктивні передумови для вдосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності надання адміністративних послуг та бути їхніми надавачами, зокрема у сфері охорони довкілля. У зв'язку з цим питання забезпечення належної якості адміністративних послуг та ефективності їх надання органами місцевого самоврядування є актуальними.

Згідно із Законом України «Про адміністративні послуги» серед кола суб'єктів, які можуть надавати адміністративні послуги, визначено органи місцевого самоврядування [2, п.3 ст.1], а саме: місцеві (сільські, селищні, міські) ради, місцеві голови та їх виконавчі органи; районні та обласні ради – виборчі органи, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст [3, п.3 ст.5]. Вони найбільш наближені до територіальної громади, тому їх діяльність, особливо щодо надання послуг населенню, відчувається щодня. Саме тому місцевим органам влади, як управлінському механізму взаємодії

суспільства й природи, віддається пріоритет в наданні адміністративних послуг у сфері охорони довкілля та регулювання земельних відносин.

Під адміністративними послугами, що надаються місцевим органам влади, розуміють публічні послуги, надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень, що, відповідно до закону, забезпечують юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою [4, с. 30].

Адміністративні послуги мають базуватись на таких основних принципах, як доступність послуг для всіх фізичних та юридичних осіб; дотримання стандартів надання послуг; відкритість; відповідність розміру плати за послуги економічно обґрунтованим витратам, пов'язаним з їх наданням.

Перелік адміністративних послуг, які надають місцеві органи управління у сфері охорони довкілля та регулювання земельних відносин визначаються їх повноваженнями. Проте загальний перелік послуг не може розглядатись як базова, стала система. Він може змінюватись залежно від попиту споживачів на ті чи інші послуги. Сьогодні до адміністративних послуг, які надають місцеві органи управління, відносяться послуги із надання витягів: про надання земельних ділянок комунальної власності у постійне користування; про продаж земельних ділянок комунальної власності; про передачу в оренду земельних ділянок, що перебувають комунальній власності; про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельної ділянки; про надання земельних ділянок у

власність громадянам для будівництва та обслуговування житлових будинків, господарських будівель та споруд, будівництва індивідуальних гаражів, ведення особистого селянського господарства, фермерського господарства, садівництва, індивідуального дачного будівництва; про внесення змін та доповнень до діючих договорів оренди земельних ділянок; про вилучення земельних ділянок та припинення права постійного користування; надання своєчасної, повної і достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, про джерела забруднення, про радіоактивний стан території; видача дозволів на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення; організація збору, переробки, утилізації і захоронення відходів на своїй території; розгляд звернень громадян та суб'єктів господарювання щодо стану навколишнього середовища та додержання природного законодавства; доведення інформації про впровадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів; видача згоди на розміщення на території громади нових об'єктів діяльність яких може впливати на навколишнє середовище і інші.

Щоб наблизити вищезазначені послуги до їх одержувача важливим є не лише визначення механізму та гарантій їх надання, але і вдосконалити комунікацію між органами виконавчої влади та громадянами. Це дозволить підвищити ефективність публічного управління та виконання самих послуги, результативність прийнятих управлінських рішень та їх прозорість, а також авторитет

виконавчої влади серед громадян.

В останні роки, використовуючи європейський досвід, органи місцевого самоврядування запроваджують нові форми надання адміністративних послуг, зокрема створення центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП), як постійно діючих робочих органів при місцевих органах управління у яких надаються адміністративні послуги через адміністратора шляхом його взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг. Перелік адміністративних послуг, що надаються через ЦНАП, визначається органом, який прийняв рішення про утворення такого центру і залежить від інституційної спроможності громади.

Як підтверджують дослідження, створення ЦНАПів дозволило покращити якість надання адміністративних послуг органами місцевої влади, зокрема і у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання земельних відносин, підвищити дієвість та результативність органів місцевого самоврядування, впорядкувати систему документообігу та зосередити увагу на покращенні якості обслуговування громадян. Проте, враховуючи сучасні реалії децентралізації влади в Україні та передачі значної частини функцій та повноважень в сфері реалізації державної екологічної політики буде збільшуватися і обсяг адмінпослуг. Для впорядкування цих процесів необхідно акцентувати увагу на ключові послуги яких потребують громадяни в цій сфері. Тому прерогативою публічного управління має стати удосконалення процедур надання та оцінювання якості наданих адміністративних послуг. З цією метою необхідно привести екологічне законодавство та законодавство в усіх

сферах державного управління, що стосуються надання послуг, до вимог Закону України “Про адміністративні послуги”, розробити стандарти якості адміністративних послуг та єдину методику для оцінювання їх надання. Тільки своєчасне та якісне надання та отримання адміністративних послуг усіма їхніми суб’єктами у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання земельних відносин є запорукою забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров’я навколишнє природне середовище.

Література:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30, Ст. 141.
2. Про адміністративні послуги: Закон України від 6.09.2012 № 5203-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
3. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
4. Коліушко І., Тимошук В. Управлінські послуги – новий інститут адміністративного права // Право України. – 2001. – № 5. – С. 30 – 34.

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ФОРСАЙТ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Омельяненко В.А.

кандидат економічних наук, доцент кафедри бізнес-економіки та адміністрування

*Сумського державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка, Україна*

Роль держави в організації та стимулюванні інноваційних процесів ринкової економіки за останнє

десятиліття значно зросла. Можна назвати широкий спектр напрямків державної інноваційної політики (розробка та удосконалення нормативно-правового забезпечення, механізмів стимулювання, системи інституціональних перетворень, захисту інтелектуальної власності, створення системи підтримки інноваційної діяльності, розвитку експорту наукомісткої продукції). При цьому постає завдання удосконалення системи управління інноваційним розвитком та проведення комплексної (системної) інноваційної політики. Одним з основних інструментів такої системи є форсайт, що пов'язаний з перманентним моніторингом довгострокових перспектив науково-технічної та соціально-економічної сфер суспільства, що спрямований на визначення бажаного (максимально соціально ефективного) варіанта майбутнього та реалізацію стратегічно важливих із цього погляду спрямований досліджень і розробок.

Початок розробки методології форсайт-досліджень зв'язують з американською корпорацією RAND, яка на замовлення уряду США в 1950-ті рр. поклала початок стратегічним дослідженням в області оборонних досліджень і перспектив безпеки [2 с. 116]. Форсайт-дослідження дозволяють не просто прогнозувати майбутнє, а створити своєрідні дорожні карти розвитку різних галузей. Вони дозволяють адаптувати економіку до швидкого прогресу технологій та знайти нові джерела економічного росту [1]. Основні принципи форсайту: орієнтація на майбутнє; участь різних груп стейкхолдерів; наявність доказової бази; мультидисциплінарність; координація дій стейкхолдерів;

орієнтація на конкретні дії.

Також форсайт – це інструмент, що формує картину майбутнього за участю ключових гравців (стейкхолдерів): наукове співтовариство, бізнес, держава, експерти, суспільство та інші інститути.

Однак при впровадженні результатів форсайту постає питання врахування особливостей загальної політики розвитку держави. Вирішити це питання пропонується в контексті ідеологій економічного розвитку [4]. Варіанти націоналістів і неолібералів гарантують ще більшу стагнацію, нерівність, погіршення стану навколишнього середовища та політичну нестабільність. Американський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Стігліц вважає, що неолібералізм виявився провалом і має бути замінений прогресивним капіталізмом. Модель прогресивного капіталізму протиставляється як соціалістичній, командно-адміністративній ролі держави, так і неоліберальній, та має найбільше шансів забезпечити розвиток держав у майбутньому, а також інтегрувати в себе сучасні тенденції.

На прикладах успішних держав ми бачимо використання більш помірних і гібридних реалізацій державних стратегій. Це відбувається тому, що в часи постмодерну все рідше відбуваються радикальні зміни устрою, особливо в успішних державах, адже в умовах глобальної конкуренції вони не можуть собі цього дозволити. Тому відбувається синтез існуючих моделей з їх антиподами та новими тенденціями.

У перекладі тез автора терміна «progressive

capitalism», Лорда Девіда Сейнсбері, колишнього міністра науки та інновацій Об'єднаного Королівства: «наріжним каменем політичної економіки прогресивного капіталізму є віра в капіталізм. Але вона також містить у собі три визначальні переконання прогресивного мислення. До них відносяться: вирішальна роль державних інститутів, участь держави в їх поліпшенні для збалансування інтересів та використання соціальної справедливості як важливого показника економічної діяльності країни». Таким чином, в рамках даної моделі відбувається вихід капіталізму за рамки суцього економічних відносин та мотивації за рамки погоні за прибутком.

Державні реформи та рішення щодо поліпшення державних інститутів, на які спирається модель розвитку прогресивного капіталізму, передбачає високий рівень системності та складності держави. Однак, з моделі не виключається людський фактор, роль держави не мінімізується, а скоріше навпаки, воно представляється каталізатором прогресу, синергетичним інструментом ініціативи. Ця держава-ініціатор і держава відносин, держава-сервіс, держава-громадян, цифрова держава та держава-корпорація.

Прогресивний капіталізм, на думку Стігліца, ґрунтується на чотирьох пріоритетах:

- відновлення балансу між ринком, державою та суспільством. Завдання уряду полягає в тому, щоб робити те, що ринок не може або не буде робити. Наприклад, активно інвестувати у фундаментальні дослідження, технології, освіту та охорону здоров'я;

- наукові дослідження та соціальна організація розглядаються в контексті «загального добра»;
- боротьба з монополізмом, коли гіганти ринку скуповують конкурентів та створюють бар'єри для входу;
- розірвати зв'язок між економічною владою та політичним впливом.

Вказані пріоритети відображають той факт, що повільний економічний ріст, нерівність, фінансова нестабільність, погіршення стану навколишнього середовища - це проблеми, що породжуються ринком і він самостійно їх подолати не здатен. В цих умовах уряд має обмежувати та формувати ринки за допомогою охорони навколишнього середовища, здоров'я, безпеки праці та інших видів регулювання.

Приклад використання ідей прогресивного капіталізму знаходимо в реалізації політики розумної спеціалізації, щодо якої у експертних оцінках [5] відзначається, що вона не передбачає державних інтервенцій для розвитку нових галузей за рахунок прямої підтримки (що прийнято називати промисловою політикою). Акцент робиться на створенні умов (державне регулювання, зміцнення фінансової системи, посилення конкуренції), координації, комунікацій, розвитку науки та освіти в їх економічній ролі, стимулюванні попиту (через систему закупівель) тощо.

Необхідність прогресивного капіталізму та відповідних механізмів втілення форсайту обумовлена сучасними інноваційними трендами. Закладений раніше галузевий принцип, що штучно розділяє промисловість як об'єкт управління, не дозволяє реалізувати модель

системних інновацій. У той же час ні сучасні технологічні ланцюжки, ні ринки технологічних рішень неможливо прив'язати до конкретної індустрії, вони є міжгалузевими. Тому завданням є відбір груп технологій, які актуальні для ряду сфер (крос-секторальні технології), але з акцентом на середньо- і високотехнологічні сфери.

Таким чином, ідеї прогресивного капіталізму здатні стати основою практичних заходів щодо розвитку обраних стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку через підвищення якості прийнятих рішень і прискорення спільних дій інститутів в рамках форуму.

Література:

1. Шаяхметова К.О., Данабаева А.И. Форсайт-исследования как инструмент планирования или система проектирования будущего // Вестник МИЭП. 2014. № 1. С. 63-67.
2. Коршунов Г. П. Форсайт-исследования – методология активного прогнозирования
3. Стиглиц Дж. Экономика в которой мы нуждаемся. 2019 URL: <http://sg-sofia.com.ua/ekonomika-v-koroj-mi-nuzdaemysya>
4. Прогрессивный капитализм и государства будущего в украинском контексте. URL: <https://hvylya.net/analytics/society/progressivnyiy-kapitalizm-i-gosudarstva-budushhego-v-ukrainskom-kontekste.html>
5. Обсуждение концепции разумной специализации регионов на семинаре в Гуанджу URL: <https://issek.hse.ru/news/82152050.html>
6. Omelyanenko, V., Prokopenko, O. (2017). Priority Selection Within National Innovation Strategy in Global Context. Economics and Business, Vol. 30, Iss. 2, 5–18.
7. Omelyanenko, V. (2016). Innovation priorities optimization in the context of national technological security ensuring. Marketing and Management of Innovations, 4, 226–234.

СЕКЦІЯ 4

IT-ІННОВАЦІЇ В НАУЦІ, БІЗНЕСІ ТА ОСВІТІ

IN PACE WITH 21 CENTURY: HOW IT INNOVATIONS ARE INVOLVED IN BUSINESS&EDUCATION

Gutnik K.S

Student

UACU, Ukraine

Recent years many changes and updates in technology that could really improve your business productivity. There have been many technology changes and updates that could genuinely improve in s in recent year's science productivity and education productivity, as well as cut costs and increase efficiency your business. Consider the following 6 tech innovations that could bring big effects:

1. Virtual workplace software: Office space it's expensive, but the best workers for your business can be anywhere in the world. Easier together as a team using programs for video conferencing. You can good work together from wherever you are.

2. New payment, FX and cash-flow management systems: No matter what operations you perform, there's a new fintech solution to help. Western Union's free technology platform (WU EDGE) enables companies to find and connect with all trading partners, make fee-free real time payments and helps them

mitigate cash flow and FX Currency Risk

3. Collaborative consumption: Whether it is outsourcing services or the peer-to-peer rental of essential equipment, smaller companies are started to understand that the cooperation between them makes them nimbler and cuts their costs.

4. 3D printing: For small companies that don't want to keep a large stock of goods, introduction 3D printing developments could bear make oneself useful. 3D-printing technology give an opportunity printing spare parts to order to providing highly personalized service.

And well as content that was previously taught via text books can now be expressed through 3D models. Through this technique, students can have a better understanding of something that was thought to be complex. In educational institutions, 3D printing is used by engineers and designers to develop prototypes to be used in the development of whole systems. It's technology takes concepts and makes them real.

5. Artificial intelligence: artificial intelligence: According to forecasts of research companies in every industry and realm of life that by 2020, 95 per cent of all customer interactions will be carried form of artificial intelligence.

In the healthcare sector already been created all tools have built which can sort and accumulate medical knowledge and data on a scale. AI has brought the time and cost of sequencing someone's genome, which is the unique arrangement of their DNA, down to 24 hours.

Through AI created programs have been developed that care for the individual needs of students. AI teachers have been developed to teach schoolchild's and students subjects such as

mathematics and writing.

6. Virtual Reality technology is already the newest in the tech world. One of the areas of application of VR technology is education. With her, students can learn via interacting with a three-dimensional world.

Science, business and education should understand the negative side that the innovation process can be a very costly, and doesn't always produce a return on investment; that ideas that seem successful could still fail; and that stakeholders -- whether they're students, scientists, partners, employees, customers, or others - could can analyze factors required to be successful.

As well as to all of them need weigh those risks against the benefits of innovation technologies. Those benefits include the development of improved products and services, increased revenue and market share, organizational growth and new opportunities, and recognition as a leader.

References:

1. What is business innovation? URL: <https://www.raconteur.net/business-innovation/business-innovation-guide>
2. Business innovation. URL: <https://searchcio.techtarget.com/definition/business-innovation>
3. Is Innovation equal to New Idea? URL: <https://www.linkedin.com/pulse/innovation-equal-new-idea-surbhit-suman-banga>
4. Businesses Important To Our Country's Economy. URL: <http://www.centroodbyt.com/businesses-important-to-our-countrys-economy/>
5. Developments in Artificial Intelligence. URL: <https://www.nap.edu/read/6323/chapter/11>

СЕКЦІЯ 5
СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ ПРАВА В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

STRATEGIC VECTORS OF LAW IN THE CONDITIONS
OF GLOBAL INSTABILITY

Fedun M.Y.

Student

UACU, Ukraine

The law, its identification, purpose, substance and understanding is a problem whose consideration and analysis fell on the shoulders of many scholars in different periods of time, because when considering the first manifestations of a legal society, we will see that clear initial dates will be difficult to identify through a significant legal history of our world, from ancient Roman lawyers, to a modern law school. I would like to cite the famous Soviet scientist, Doctor of Law Maltsev Gennady Vasilyevich, namely: "Lawyers are still trying to find the definition of law .."[1] In my opinion, this statement not only deserves attention and life, but frankly expresses the essence of law as a science in the context of its movement and sustainable development. Like the language that is modified and supplemented every day by various lexical units and rules, the law is filled with new legislative acts that are in line with the vector of social development in which these bills will be

integrated.

Does the right always corresponds to the rapidly changing life of a society? In my opinion - no. Because tendencies of public opinion tend to change so quickly that fundamentalism, with which laws are established and decisions made on any changes to the law, simply will not succeed. And thus, there is only the possibility of choosing a certain vector for the development of legislative initiatives and the other. GV Maltsev also took this position, arguing that "in the field of law, as in any other complex social sphere, practical initiation is passable and operate without waiting for a preliminary theoretical assessment:" Law is a grand, inexhaustible phenomenon "[1] .

Taking into account the volume of the problem and its relevance, the author attempted to show the development of law and the direction of its development vectors in conditions of social and economic instability, on the example of independent Ukraine.

First, it is worth dividing the research into the last three convocations of the parliament (6,7,8). The Verkhovna Rada of the sixth convocation fulfilled its mandate from autumn 2007 to December 12, 2012. Why do we first consider the very sixth convocation? Because precisely in this period of time the functioning of the Parliament is characterized by an increase in social discontent and the emergence of potential threats to Ukrainian sovereignty. At first, I want to consider the main legislative initiatives taking up historical positions, and to some extent, "face" of parliamentary activity. These are two initiatives - the Kharkiv agreements and the language law of 2012. They are characterized by the fact that the first increased the military

influence of another state in the water area of Ukraine, and the second suppressed the status of the Ukrainian language as a state. In total, during that time, over 14,000 legislative initiatives were registered at the Verkhovna Rada committees. On the example of the Parliament of the sixth convocation, it can be seen that national policy has an impact on the legal development of the country, but not on the quantitative composition of the bills, because going in advance we will see that during the parliamentary activity of the last convocation in the committees 13500 legislative initiatives were registered. Such a figure gives us an understanding that even when significant national motivatedness, the figure does not change, that is, the quantitative component is stable, only the main characteristic changes. The mood of the society is directed by all branches of power, and the ways of mutual work in a certain direction, and if with the first example in the form of the Parliament of the sixth convocation it is clear that the vector of development of law and its initiatives in the majority was directed to the certain interest of individuals, and not of the entire nation.

Considering the parliament of the seventh and eighth convocation will be appropriate at the same time. After certain events and radical changes in the constitutional system, one can observe that the social system directly influences the legislative system, since the direction of all legislative initiatives is radically changing. Committees are receiving more and more bills that envisage democratization, liberalization, and the general publicity of all aspects of the social life of Ukrainians. From recent examples, the law on the language of 2019 can be considered, which is diametrically opposed to its predecessor in

2012. Consideration of such a bill would not be possible without such a social influence, thus it can be concluded that society chooses the vectors of the country's development, including legal ones. However, one can still rely on the thesis that, despite all the examples given, the legal system always tries only to "overtake"; at present, the legal realities are such that law as a science is where to develop and how to improve itself, but the availability of these opportunities does not involve such modernization as allowed to do all this simultaneously with changes in society. Perhaps this is good, because not always the way that people choose can lead to positive legal consequences in the form of changes in legislation or legal norms.

As a conclusion, it should be noted that the development of law and its vectors are determined by changes in public opinion. Nevertheless, in the light of the instability of Ukraine and the world community in general, scholars and jurists

References:

1. Мальцев Г. В. Понимание права. Подходы и проблемы. М.: Прометей, 1999. 419 с.
2. Куксин И. Н. Социальные и юридические аспекты ответственности // Право и общество, 2015. № 14. С. 114-199.
3. <https://portal.rada.gov.ua/>
4. Давид Р. Основные правовые системы современности. М., 1988. 279 с.

САНКЦІЇ ЯК КРИТЕРІЙ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Звірко О.Є.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри права
та методики викладання правознавства
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

В теорії права ще за радянських часів склалася вчення про правопорушення як суспільно небезпечне або шкідливе діяння (дія або бездіяльність), яке порушує норму права. При цьому підкреслювалось, що «за своєю соціальною значущістю ця поведінка є соціально шкідливою (або соціально небезпечною), тобто спричиняє чи може спричинити шкоду нормальним суспільним відносинам, що розвиваються у правовій формі, - правам, свободам, законним інтересам суб'єктів... Залежно від характеру і ступеня суспільної небезпечності те чи інше діяння у конкретних історичних умовах розглядається законодавцем як злочин, адміністративне правопорушення, дисциплінарний проступок тощо. Це, в свою чергу, спричиняє різні види юридичної відповідальності — кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну та ін.» [1, с. 360].

Серед загальновизнаних принципів юридичної відповідальності в юридичній літературі називається відповідність санкції норми про відповідальність рівню суспільної небезпеки вчиненого правопорушення. Так, в

авторитетній Юридичній енциклопедії стверджується, що «санкція як наслідок вчинення правопорушення завжди має відповідати рівню соціальної небезпечності, тяжкості протиправного вчинку» [1, с.387 – 388]. Якщо ці постулати вірні, то це означає ніщо інше ніж те, що санкція повинна відповідати характеру та ступеню суспільної небезпеки правопорушення і законодавці мають вибудувати санкції у відповідності з цим принципом. При цьому треба приймати до уваги ту обставину, що характер суспільної небезпечності – це якісний, а ступінь – кількісний критерії. Характеру суспільної небезпеки має відповідати вид юридичної відповідальності (адміністративний чи кримінальний проступок, чи злочин) тобто це якісна відмінність, а, значить, їм повинні відповідати якісно відмінні види і розміри покарань.

Характер суспільної небезпечності правопорушення найбільш повно втілюється у найбільш суворому виді покарання серед інших видів покарання, якщо санкція носить альтернативний характер.

Ступінь суспільної небезпеки в першу чергу виражена в розмірах того чи іншого виду покарання і дає можливість суду крім неї врахувати при призначенні покарання конкретній особі дані, які її характеризують, та обставини, що обтяжують та пом'якшують покарання. Ось чому в санкції норми повинні бути чітко визначені розміри покарання (верхня та нижня його межа). Якщо це так, тоді слідуючи цьому підходу (принципу), законодавець не повинен виписувати в санкціях норм різних видів покарання та злочинів різного ступеня тяжкості однакових

за видом і розміром покарань.

На жаль, в чинних нині Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) та Кримінальному кодексі України (далі - КК) названий підхід до побудови санкцій послідовно не витриманий, що, на мою думку, не відповідає фундаментальному принципу справедливості. Так, коли звернутися до системного аналізу санкцій в нормах КУпАП та КК, ми знаходимо абсолютно однакові покарання, передбачені як за проступок, так і за злочин. Наприклад, порівняємо санкції ст.51 КУпАП «Дрібне викрадення чужого майна» [2] та частини 1 ст.185 ККУ «Крадіжка» [3]. І перша, і друга передбачає штраф, в першому випадку від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а в другому – штраф від п'ятдесяти до ста неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Це означає, що за якісно різні види правопорушень (проступок та злочин) закон передбачає можливість призначення однакового покарання у вигляді штрафу у розмірі п'ятдесят неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Доречно зауважити, що стаття 24 КУпАП передбачає десять видів адміністративних стягнень, з яких три тотожні з кримінальними покараннями, передбаченими ст. 51 КК України. Це штраф, громадські та виправні роботи. Згідно ст.27 КУпАП штраф є грошовим стягненням, що накладається на громадян, посадових та юридичних осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Таким чином, в загальних положеннях щодо стягнення у

вигляді штрафу в КУпАП не встановлено мінімально можливу межу штрафу (в КК вона становить тридцять неоподаткованих мінімумів доходів громадян). Це дало змогу встановити в санкціях багатьох норм про адміністративну відповідальність (наприклад, за порушення у сфері дорожнього руху) розміри штрафів, які набагато вищі за розміри штрафів, передбачені кримінальним законом за вчинення кримінальних правопорушень. Навряд чи такий підхід законодавців можна визнати справедливим і науково обґрунтованим.

Треба сказати, що санкція використовується також для потреб класифікації злочинів за їх тяжкістю тобто ступенем суспільної небезпечності. Згідно частини 1 статті 12 КК злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі залежно від ступеня тяжкості. Робиться це за допомогою санкцій відповідних статей КК. Законодавцем використані в якості формальних критеріїв для вимірювання ступеню суспільної небезпечності злочинів і віднесення їх до певних груп злочинів строк позбавлення волі та розмір штрафів, що передбачений санкціями відповідних статей КК. В зв'язку з таким підходом законодавця до вибору критеріїв класифікації злочинів необхідно зауважити, що встановлення штрафів в якості покарання за тяжкі та особливо тяжкі злочини є не виправданим з наукової точки зору, оскільки їх невідповідність ступеню суспільної небезпечності такого роду злочинів очевидна. Тому слід повернутися до попередньої редакції цієї статті, яка обґрунтовано передбачала один критерій – строк

позбавлення волі.

В Законопроекті №7279-д «Про внесення змін в деякі законодавчі акти України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», прийнятому Верховною Радою України в першому читанні [4], пропонується наряду із злочинами ввести такий різновид кримінальних правопорушень як кримінальні проступки і віднести до них злочини невеликої тяжкості (за прикладом кримінального законодавства Російської Федерації). В зв'язку з цим виникає питання відмежування кримінальних проступків від адміністративних та від злочинів. На мою думку, зробити це можливо за рахунок чіткого розмежування санкцій, використовуючи той же самий критерій – наявність чи відсутність такого виду покарання як позбавлення волі в санкціях відповідних статей. Кримінальним проступком слід вважати протиправне, винне, суспільно небезпечне діяння, за яке законом (санкцією норми) передбачені покарання більш м'які ніж позбавлення волі.

На мою думку, основні покарання на відміну від додаткових, які більш орієнтовані на суспільну небезпечність особи, відображають не тільки ступінь, але й характер суспільної небезпечності злочинів.

На підставі викладеного, для приведення законодавства про адміністративну та кримінальну відповідальність у відповідність з характером та ступенем суспільної небезпечності вчинених проступків та злочинів пропонується встановити наступні мінімальні та максимальні межі строкових та грошових покарань, за які

не може виходити санкція конкретної статті:

1. За адміністративний проступок – штраф у розмірах від десяти до тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від шести місяців до одного року включно; громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин і відбуваються не більш як чотири години на день; виправні роботи на строк від одного до трьох місяців включно із відрахуванням десяти відсотків заробітної плати в доход держави; адміністративний арешт на строк від однієї доби до тридцяти діб.

2. За кримінальний проступок – штраф у розмірі більше однієї тисячі, але не більше трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян; позбавлення спеціального права або права обіймати певні посади, або займатися певною діяльністю на строк більше одного, але не більше двох років; громадські роботи на строк більше шістдесяти годин, але не більше ста годин; виправні роботи (службові обмеження для військовослужбовців) на строк більше трьох місяців до одного року включно із відрахуванням п'ятнадцяти відсотків заробітної плати в доход держави; арешт більше одного місяця, але не більше одного року включно (для військовослужбовців з відбуванням у дисциплінарному батальйоні).

3. За злочини невеликої тяжкості – штраф у розмірі більше трьох тисяч, п'яти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян; позбавлення спеціального права або

права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк більше двох, але не більше трьох років; громадські роботи на строк більше ста, але не більше двісті годин; , виправні роботи (службові обмеження для військовослужбовців) на строк більше одного року, але не більше двох років із відрахуванням двадцяти відсотків заробітної плати в доход держави; обмеження волі на строк від одного до двох років включно (для військовослужбовців з відбуванням у дисциплінарному батальйоні); позбавлення волі на строк більше одного, але не більше двох років.

4. За злочини середньої тяжкості - штраф у розмірі більше п'яти тисяч, але не більше десяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян; позбавлення спеціального права або права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк більше двох, але не більше п'яти років; громадські роботи на строк більше двісті, але не більше триста годин; виправні роботи (службові обмеження для військовослужбовців) на строк більше двох, але не більше трьох років більше двох, але не більше трьох років із відрахуванням двадцяти п'яти відсотків заробітної плати в доход держави;; обмеження волі на строк більше двох, але не більше п'яти років (для військовослужбовців з відбуванням у дисциплінарному батальйоні на строк не більше двох років); позбавлення волі більше двох але не більше п'яти років.

5. За тяжкі злочини – позбавлення волі на строк більше п'яти років, але не більше десяти років.

6. За особливо тяжкі злочини - довічне позбавлення волі, позбавлення волі на строк більше десяти років, але не

більше двадцяти років.

Наведена вище система покарань запропонована для застосування щодо фізичних осіб і не стосується юридичних осіб, система покарань для яких має свої особливості і не розглядається в даній доповіді.

Крім того, не слід забувати, що за судом залишається право призначати покарання більш м'яке, ніж передбачено законом, та звільняти від відбування покарання з випробуванням (статті 69 та 75 КК).

Що стосується додаткових покарань, то їх система, види та порядок застосування в санкціях статей кримінального законодавства потребує окремого наукового дослідження.

Санкції норм виражають характер і ступінь суспільної небезпеки діяння та особи винного і виступають маркерами для розмежування адміністративних і кримінальних правопорушень та для класифікації злочинів за їх тяжкістю.

Покарання, закріплені в конкретних санкціях правових норм, не можуть виходити за встановлені законом рамки (мінімальні та максимальні межі), що гарантує справедливість та законність їх застосування і відповідатиме рівню соціальної небезпечності правопорушень.

Якщо витримати запропоновану автором логіку побудови санкцій, то вони більш точно будуть виражати характер і ступінь суспільної небезпеки (шкідливості) протиправного діяння і одночасно виступати в ролі критерію для розмежування адміністративних

правопорушень від кримінальних та кримінальних проступків від злочинів різної тяжкості.

Література:

1. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. — К.: "Укр. енцикл.", 2003. — Т. 5: П - С. — 736 с.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Рада планує ввести інститут уголовних проступків. *Новини* > *Політика* 07.06.2018. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/rada-planiruet-vvesti-institut-ugolovnyh-1528382046.html>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Іваній О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри права та МВП

Сумського державного педагогічного університету

імені А.С.Макаренка, Україна

Нині жоден процес, жодне явище не є настільки суперечливим і неоднозначним, не викликає стільки різних дискусій, як глобалізація. Виснаження життєво необхідних

ресурсів планети через їх нераціональне, егоїстичне використання, природні і техногенні катастрофи, незвідані захворювання, надмірні накопичення різного роду озброєнь, чиновницька корупція, розрив між рівнями добробуту країн, доступ до ринків збуту, контроль над транспортними артеріями, падіння інтелектуального та морального потенціалу людства поставили питання про переосмислення правового регулювання суспільних відносин, їх міжнародно-правової універсалізації, створення нового міжнародного порядку.

Особливого значення в умовах розвитку глобалізаційних процесів набуває право, на яке покладаються найважливіші завдання. З одного боку, щодо легально-формального закріплення відповідних глобалізаційних тенденцій, забезпечення входження сучасних держав до світової спільноти. З іншого – завдання з управління глобалізаційними процесами стосовно конкретної держави, з їх стримування і спрямування в певне русло задля недопущення негативних наслідків, пов'язаних із нестиківкою національних культур і можливостей із світовими віяннями, а також з небезпекою потрапити в сильну залежність від найбільш розвинених країн, зайнявши місце своєрідного придатку у світовому співтоваристві.

Глобалізація супроводжується, з одного боку, поступовим стиранням існуючих правокультурних відмінностей, універсалізацією й стандартизацією права, з іншого боку – наростанням конфліктності, суперечливості як самих національних правових систем, так і їх взаємодії.

Національні правові системи інтернаціоналізуються,

відбувається їх зближення, уніфікація низки галузей та інститутів права і законодавства. Найбільш чітко тенденція універсалізації і уніфікації права проявляється на глобальному та регіональному рівнях у таких сферах правового регулювання, як торгівля, бізнес, фінанси тощо. В цілому інтернаціоналізація права відбувається шляхом рецепції та правової акультурації, зближення (конвергенції) правових систем, шляхом уніфікації і стандартизації права. В умовах глобалізації отримує нового осмислення правова акультурація (передача права примусово або без примусу одним суспільством іншому). Сучасний правовий розвиток у світовому масштабі характеризується безперервним впливом однієї правової системи на інші, менш розвинені.

Відбувається запозичення, тобто перенесення елементів розвиненої правової системи в правову систему, що поступається в розвитку. В сучасних умовах правова акультурація набуває глобальний вимір; правовий розвиток окремо взятої країни підпорядковується законам руху права в планетарному масштабі. Посилюється взаємозв'язок, взаємовплив правових систем різних держав.

Під впливом глобалізації змінюється не лише сутність права, його зміст і призначення, а й процес правотворчості, джерела права, правозастосування та правоохорона.

Дедалі частіше простежується тенденція посилення ролі й значення суддівського права і його джерел у вигляді прецедента і судової практики.

Глобалізація має істотний вплив і на розвиток національних правових культур, їх взаємодію. Самобутність національної правової системи відображає специфіку

національної правової свідомості, домінуючого праворозуміння, правового менталітету, що обумовлені національною правовою традицією, ціннісними орієнтирами в кожному окремо взятому суспільстві. А привнесення в національну правову культуру будь-яких елементів ззовні, не узгоджуються з національними компонентами духовної культури й тягне за собою виникнення внутрішніх суперечностей, зниження ступеня системності правової культури. Руйнування духовної правової культури загрожує духовною кризою правового життя суспільства, деградацією особистості, зміною цілої системи її ціннісно-соціальних орієнтирів.

У той же час, під впливом негативних процесів глобалізації (силових акцій влади, які зневажають права окремих людей і цілих народів, згубного впливу транснаціональних підприємств тощо) спостерігається консолідація правових почуттів і настроїв народів різних країн і континентів, правова і політична активність людей навіть протилежних переконань, віросповідань все частіше і сильніше заявляє про себе як про найважливіший інститут транснаціонального (глобального, світового) громадянського суспільства, що формується.

Проблема прав і свобод людини перестала бути тільки внутрішньою справою держави і вийшла на наднаціональний рівень правового регулювання. Глобалізація супроводжується накопиченням інформації про громадян, їх поведінкою, створенням електронних баз даних про телеметричні параметри кожної людини, про структуру ДНК, відбитки пальців тощо. У зв'язку з цим дія

низки основних прав і свобод може відчувати серйозні труднощі.

Отже, глобалізація справляє суттєвий трансформуючий вплив на всю правову сферу в цілому й на національну систему законодавства зокрема. В першу чергу, це проявляється в тому, що в глобалізованому світі сучасне право набуває нову сутність. Воно більше не є певним регулятором, обмеженим рамками національних кордонів і усталених підходів до його розуміння. Глобалізація, як системоутворюючий чинник, відкриваючи широкі можливості й обрії розвитку та процвітання національних правових систем, водночас сприяє руйнуванню їх самобутності та ідентичності шляхом впровадження стандартизації усіх сфер суспільного життя. Тому основою входження України до світової глобалізаційної системи має бути чітко вироблена та впроваджена в життя за допомогою правових засобів стратегія розвитку національної держави з вимогою дотримання основних прав людини та збереження національно-культурних цінностей.

Література:

1. Бірюков Р.М. Право і глобалізація / Р.М. Бірюков // Юридичний вісник. – 2010 – № 1 – С. 36-41.
2. Несинова С.В. Сучасні аксіологічні проблеми трансформації права в умовах глобалізаційних процесів / С.В. Несинова // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». – 2015 – № 1 (6).

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Курова А.А.

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри права та методики викладання
правознавства Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

м. Суми, Україна В умовах бурхливого розвитку сучасних технологій, електронної комерції та появи таких новітніх засобів платежу, як криптовалюти, постає проблема їх належної правової кваліфікації, визначення місця у системі розрахунків учасників господарського обороту, а також співвідношення криптовалют з іншими засобами платежу, у першу чергу – з традиційними грошовими коштами. Дана проблематика зумовила чимало досліджень, серед яких варто виділити роботи А.Т. Проценка, Д. С. Вахрушева, С. Б. Вепрева та В. О. Перова та ін. Проте, незважаючи на пильну увагу з боку науковців, стверджувати про доскональне дослідження природи та правової кваліфікації криптовалют зарано, з огляду на багатоваріантність підходів і відсутність усталеної позиції щодо питань, які потребують продовження належного теоретичного опрацювання [1, ст.148].

Європейський центральний банк (ЄЦБ) визначає криптовалюту як цифрове представлення вартості, яка не емітована центральним банком, кредитною організацією або установою з електронних грошей, цей інструмент у деяких

випадках може бути використаний як альтернатива грошам. Тобто на думку ЄЦБ такі криптовалюти, як Bitcoin, не є віртуальними валютами, не можуть бути повноправними формами грошей та валютою загалом з юридичної точки зору. Bitcoin є найпопулярнішою криптовалютою у світі. В квітні 2018 року щоденний оборот торгів в цій валюті за середнім курсом був на суму, еквівалентну понад 8 млрд. доларів США, а загальна капіталізація – понад 157 млрд. дол. США. За оцінками ЄЦБ, Bitcoin використовується у близько 69 тис. операцій щоденно. За даними блогу Visual Capitalist, станом на початок лютого 2018 року обсяг криптовалют у світі оцінювався у \$146,2 млрд. Є припущення, що вже за 10 років близько 10% усіх світових платежів можуть вестися у різного роду криптовалютах. Згідно інформації на сайті системи Bitcoin, ця схема функціонує без контролюючого органу або центрального банку, а обробка трансакцій та емісія здійснюються колективно учасниками мережі. Неврегульованим питанням залишається процес оподаткування. Офіційно, криптовалюти не являються справжніми валютами, тим не менш, якщо від них отримується прибуток, він має бути оподаткований. Тому це питання залишається на розсуд власників та тих, хто ними користується [2, с.735].

Щодо правових рамок такої діяльності, в Україні нині відсутній будь-який нормативно-правовий акт, де було б встановлено норми та правила ведення такого роду комерційної діяльності. Криптовалюта не визнається грошами з точки зору національного законодавства. У 2014 році Національним банком України було заявлено, що

віртуальна валюта є грошовим сурогатом, який не забезпечений реальною вартістю, і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства. Зареєстрований законопроект від 6 жовтня 2017 року "Про обіг криптовалюти в Україні". Проектом закону передбачається, що криптовалюта є програмним кодом, який є об'єктом власності і може виступати засобом міни. Дані про такий код вносяться і зберігаються в системі блокчейн в якості "облікових одиниць". Таким чином, законопроект пропонує поняття "купівля / продаж" замінити терміном "обмін", проте не обмежуючи використання криптовалют. Водночас документ передбачає створення в Україні криптовалютних бірж, де громадяни матимуть змогу легально обмінювати власну криптовалюту на електронні гроші, цінні папери або валютні цінності, однак при цьому втрачаючи право анонімності на проведення таких операцій. Передбачається, що порядок створення та діяльності таких бірж повинен врегульовуватися Національним банком України. При цьому в зобов'язання біржі неодмінно повинні будуть закладені повний моніторинг всіх операцій, а також ідентифікація і персоніфікація суб'єктів криптовалютних операцій. Також законопроектом передбачається введення оподаткування всіх без винятку операції з криптовалютами. Окрім того, законопроект передбачає наділення НБУ повноваженнями щодо врегулювання криптовалютної діяльності в Україні, що суперечить конституційним нормам, якими закріплено, що виключно гривня є

грошовою одиницею держави, стабільність якої має забезпечувати НБУ. Оскільки криптовалюта не є валютою, відтак перебуває поза його компетенцією по регулюванню і контролю емісії. Відповідно законопроект потребує подальшого доопрацювання, оскільки в ньому є некоректні визначення та поняття з технічної точки зору. Законопроектом має бути визначено: природу криптовалюти, основних учасників ринку, види здійснюваних ними операцій, основні принципи цієї діяльності. Також у ньому бракує наявність переліку необхідних поправок та доповнень до Податкового, Цивільного, Кримінального, кодексів та взаємопов'язаних законодавчих актів та відсутня регламентація майнингової діяльності [3, с. 7].

Таким чином, наразі необхідним є офіційне закріплення правового статусу криптовалют в Україні, створення механізмів регулювання відносин, пов'язаних з криптовалютою, шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів, щоб забезпечити реалізацію основних засад податкового законодавства держави.

Література:

1. Чаплян С. Правовий статус криптовалют. Приватне право. Зовнішня торгівля: економіка фінанси, право. 2018. № 2. С. 148-165;
2. Несен О.В., Цірук К.А. Проблемні аспекти використання криптовалют в Україні та світі. Молодий вчений. 2018. № 5 (57). С. 735-738;
3. Прокопенко Н. С., Фененко П. О., Тимошенко А. О. Оподаткування криптовалютного бізнесу: реалії та перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 7 С. 5-10.

ІНТЕГРАЦІЯ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Кучук А.М.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права та методики викладання
правознавства Сумського державного педагогічного
університету імені А.С.Макаренка, Україна*

З початку свого виникнення різні соціальні групи розвивались у аспекті їх розширення. На початковій стадії генези це було передусім у формі війни з іншими племенами та поширення на завойованих свого впливу. Згодом поряд з цією формою (але уже щодо сусідніх держав чи протодержав) впроваджується й інша – взаємодія/співпраця (варто відзначити, що відповідно до теорії інцесту виникнення держави пов'язується із виокремленням спеціальних інституцій, які мали не допускати кровозмішення усередині роду і для цього, зокрема, організовувати взаємодію з іншими племенами для відповідного обміну).

На початок XXI століття «людство вступає в період глобалізації – новий етап свого розвитку, коли трансформація різних сфер життя суспільства призводить до зміцнення інтеграції, інтернаціоналізації та модернізації життя людей. Глобалізація передбачає поступове об'єднання світового простору в своєрідну єдину зону з високою мобільністю інформації і капіталу, що стає можливим завдяки сучасним інфокомунікаційним

технологіям і вдосконаленням засобів виробництва. Це суперечливий і неоднозначний процес, якому даються різноманітні оцінки» [1, с. 3] – наголошує К.О. Калініна.

Сама по собі глобалізація не може бути ні позитивною, ні негативною, адже передусім вона – процес об'єктивний і його наслідками як можна скористатися, так і ні. Так, у Декларації тисячоліття наголошується на необхідності саме використання цього процесу для розвитку держав: «Ми вважаємо, що головним завданням, що стоїть перед нами сьогодні, є забезпечення того, щоб глобалізація стала позитивним чинником для всіх народів світу. Це пов'язано з тим, що, хоча глобалізація відкриває широкі можливості, її благами зараз користуються вельми нерівномірно і нерівномірно розподіляються її витрати. Ми усвідомлюємо, що держави, що розвиваються, і держави з перехідною економікою стикаються з особливими труднощами в аспекті вживання заходів у зв'язку з рішенням цього головного завдання. Саме тому глобалізація може знайти повністю всеосяжний і справедливий характер лише через широкомасштабні і наполегливі зусилля з формування спільного майбутнього, заснованого на нашій загальній приналежності до роду людського у всьому його різноманітті» [2].

Для держави питання організації співпраці з іншими державами завжди було доволі важливим напрямом її діяльності, одним із пріоритетних завдань публічної влади, факторами цього було як географічне розташування (ця проблематика певною мірою була протягом тривалого часу неактуальною для острівних держав, але таких уже не так і

багато, до того ж, питання розвитку власного суспільства так чи інакше змушувало комунікувати з іншими державами), так і розвиток науки і техніки, що призводив до виходу людини за межі локального. До цього додавались і психологічні фактори, зокрема природна схильність людини до порівняння, яке і виступає рушієм прогресу. Саме порівняння є тим засобом, що змушує людину удосконалюватися і у кінцевому результаті самореалізуватися. Порівнюючи, суб'єкт виявляє позитивні і негативні риси об'єктів, визначає напрями довершення існуючого стану тощо.

Подібне становище властиве і державі як формі організації населення. Так, для прикладу можна згадати загальновідому інформацію з історії держави і права України. Зокрема ще у часи Русі князі мали тісні зв'язки (передусім кровнородинні) зі знатними родами різних європейських держав, зокрема Англії, Норвегії, Польщі, Угорщини, Франції, а також Візантії, що дозволило їм сформувати ефективну систему звичаєвого права, яка була запозичена іншими сусідніми державами, наприклад, Великим Князівством Литовським; у литовських статутах відбилась звичаєве право Русі. Ефективним є використання результатів порівняння і у сучасному світі. Слід назвати зокрема Грузію, реформування правоохоронної системи в якій здійснювалось з урахуванням передового зарубіжного досвіду і провадили її фахівці, які отримували освіту у європейських вишах.

Відтак можна у цілому стверджувати те, що окремим суспільствам іманентна схильність до інтеграції, що у свою

чергу відповідає тенденції до глобалізації світу.

Відповідно до п. 7 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Підсумковий документ Усесвітнього саміту 2005 року» глави держав заявили: «Ми вважаємо, що сьогодні більшою мірою, чим коли-небудь, ми живемо у глобальному і взаємозалежному світі. Жодна держава не може триматися абсолютно осібно. Ми визнаємо, що колективна безпека залежить від ефективної співпраці, відповідно до міжнародного права, в боротьбі з транснаціональними загрозами» [3].

Водночас, необхідність (передусім, зумовлена об'єктивними факторами, наприклад, пошуком засобів до існування) і можливість (передусім, завдяки здобуткам в сфері пізнання, науки) сприяли комунікаціям між різними суспільствами, що в свою чергу стало фактором появи «договірних» норм, які вже «виходили за межі» існуючих норм кожного з цих суспільств і мали консенсуальний характер (адже нав'язування власних правил, пов'язане з використанням сили не має відношення ні до договору, ні до права загалом). Виконання таких норм було пов'язано із доброю волею суб'єктів такого договору. Тому згодом, зважаючи на особливості людської психіки виникло питання необхідності існування арбітра й забезпечення реалізації його рішень.

Французький теоретик права П'єр Сандевуар зауважив з цього приводу: «У суспільному житті люди і групи можуть проявляти не тільки миролюбність, схильність до співпраці, симпатію і солідарність, а й егоїзм, жадібність, жорсткість, прагнення до переваги над іншими, надмірну

вимогливість і навіть зловмисність, – хижацьку, у своєму роді, поведінку. Таким чином, суспільне життя не завжди надає приклади альтруїзму і благородства, перетворюючись на арену прояву бажань, інтересів, конкуренції, прагнень до влади і панування. Будучи сферою захисту та співробітництва щодо людей і груп, суспільне життя може обернутися протистоянням, суперечками, зіткненнями і нападами в тому, що стосується життя індивідів і груп індивідів. Іншими словами, кажучи мовою психологів і соціологів, суспільне життя є сфера напруженості і конфліктів» [4, с. 12].

Виникає «регіональне» право, а згодом і міжнародне право. Однак, саме ідея суверенітету була стримуючим фактором розвитку міжнародного права, адже існування вказаного арбітра та реалізація його рішень вказує на наявність наддержавної інституції, яка відповідно знаходиться вище публічної влади, що вже не може характеризувати останню як самостійну, верховну і незалежну.

Література:

1. Калинина Е.А. Современный британский антиглобализм (конец XX – начало XXI веков): автореф. дисс. ...канд. юрид. наук: 07.00.03. Москва, 2010. 30 с.
2. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года. URL.: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_621.
3. Резолюция 60/1, принятая Генеральной Ассамблеей Организации Объединенных Наций, «Итоговый документ Всемирного саммита 2005 года» URL.: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_e56.
4. Сандевуар П. Введение в право. Москва: Интратэк-Р, 1994. 324 с.

Наукове видання

Економіка, інноватика та сучасні бізнес-технології: актуальні проблеми та розвиток

Экономика, инноватика и современные бизнес-технологии: актуальные проблемы и развитие

Economy, innovation and modern business technologies: current problems and development

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 10–11 червня 2019 року)

Відповідальна за випуск О. Ю. Кудріна
Комп'ютерне верстання В. А. Омеляненка

Стиль та орфографія авторів збережені.
Організаційний комітет конференції та редакційна колегія не несуть відповідальності за зміст поданих матеріалів.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,75. Обл.-вид. арк. 13,84. Тираж 100 пр.
Подано до друку 29.05.2018

Видавець

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002